

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA ŽURNALISTIKY

Bakalářská diplomová práce

Olomouc 2008

Jan Švestka

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce ThLic. Vladimíru Šilerovi, Dr. za čas věnovaný zvolenému tématu a za připomínky vedoucí ke zdárnému dokončení práce.

JAZYK JAKO ZBRAŇ

Od kletby k nadávce. Slovní útoky a verbální ponižování. Gentlemanské urážky. Politická korektnost a odzbrojování jazyka.

1. Úvod

V dopravní zácpě, v televizi, v poslanecké sněmovně, s různými formami slovních útoků a vulgarismů se dnes setkáváme všude. Tyto nešvary už dávno nepatří jen do komunikační výbavy dlaždičů a námořníků. Urážky a nadávky vyřčené ústy politiků nás už nepřekvapí. Mnoho moderátorů a bavičů dokonce zařadilo jevy vnímané jako jazykové nešvary do svého rejstříku, někteří na nich dokonce staví svůj humor. Nad slovníkem současných školou povinných dětí kroučí hlavou nejjeden moralista.

Na naše prarodiče se ale nehrnuly obhroublé jazykové projevy v takové míře, v jaké se každý den valí na nás. Při sledování filmů pro pamětníky nebo při četbě knih se starším datem vydání zjišťujeme, že vyjadřování předků bylo daleko kulturnější než to naše. Jaké jsou příčiny této skutečnosti? Mohou nám však mediální výstupy z dob minulých a ze současnosti sloužit jako objektivní kritéria posuzování? Vždyť dříve bylo vytvořit film či publikovat text mnohem složitější než dnes. Díky novým technologiím nyní bez potíží točíme krátké filmy a zveřejňujeme je na internetu, sdělujeme v různých diskusích a chatech své názory prakticky na cokoli. Ještě nedávno to byla výsada, pokud vůbec někoho, jen technicky výjimečně vyspělých jedinců. Dnes i lidé s nižší úrovní vzdělání disponují prostředky i znalostmi, které jim umožňují spojení se stovkami tisíců jiných uživatelů počítačových sítí. Proto se častěji než dříve v éteru objevují slova s chybnou gramatikou, nespisovné, ba i vulgární výrazy. Komunikační kanály jsou přístupné širokým masám lidí s různými vyjadřovacími zvyky a schopnostmi, navíc poskytují anonymitu. Věci, které bychom si při výměně názorů tvář v tvář nedovolili vyslovit, vyťukáme do klávesnice bez obav. S internetovou přezdívkou nás málokdo může spojit, vyhýbáme se tak odpovědnosti za své výroky v reálném světě.

Liberalizace ve společnosti se projevuje i v jazyce. Ale kam až to může dospět? Nyní bez rozpaků vyslovujeme věci, které dříve nebylo možné vypustit z úst. Bude tento trend pokračovat, nebo už jazyková neformálnost dosáhla svého vrcholu? Kam až mohou urážky a pomlavy proniknout? Zdá se, že už nikam. Na vrcholu společenského žebříčku totiž stojí vrcholní politici a jak víme, v jejich slovníku tyto prostředky už dávno zaujímají své místo.

Ale proč vlastně jednáme neuctivě? Jaké jsou důvody k šíření pomluv a ke slovním atakům? Jak to, že naši předkové takové důvody neměli? Souvisí to nějak s celkovou proměnou společnosti, se zrychlením životního tempa, s globalizací světa? Na položené otázky se následující stránky pokusí odpovědět. Název práce má ukázat, že do jazyka proniklo násilí. Už neslouží pouze k dorozumívání, nyní ho užíváme i jako zbraň k boji. Objasnit, jak a proč tuhle zbraň používáme, to je hlavní cíl. Jako prostředky k rozluštění problému poslouží hledání důvodů a forem hrubého verbálního jednání, možného alternativního konání a rozbor kvalitativního i kvantitativního vývoje.

K zajímavým závěrům by se dalo dojít při zkoumání toho, jak média informují o různých událostech, zda nevolí příliš silné a hrubé výrazy, ačkoli by šlo věrněji popsat skutečnost neutrálními slovy. U tohoto tématu ale narazíme na velký problém. My sami nezažijeme téměř nic z toho, o čem média hovoří. Většinu známe právě jen z médií. Proto nemůžeme zcela jistě říct, co se opravdu stalo, jak se to liší od podání médií. Tím se tedy tato práce nezabývá. Nemapuje ani pole manipulace a ovlivňování, soustředí se pouze na prokazatelné projevy jazykové agrese.

Mediální teoretici a sociologové začali debatovat o zhoršující se jazykové kultuře elit a celé společnosti. Brzo se k nim přidávali další, takže nyní existuje řada článků a knih k tématu. Začíná být obtížné orientovat se v přemíře publikací. Proto se tato diplomová práce věnuje právě této oblasti. Pokouší se objasnit, proč kletby, nadávky a urážky vznikly, jak jim máme rozumět, kde se s nimi můžeme setkat. Dostat se do trapné situace v cizí zemi, jejíž zvyky neznáme příliš dobře, to se může stát každému. Z toho důvodu se seznámíme i s geografickými odlišnostmi mezi nadávkami, někde totiž v češtině zcela nevině působící poznámka může znamenat hrubou urážku.

Bližšímu náhledu do celé problematiky pomůže analýzy obsahů typů kleteb, nadávek a slovních útoků. Zdrojů existuje mnoho, tato práce se ale zaměří hlavně na oblast politiky, kultury, rozebere vtipy o příslušnících různých národů, gentlemanké urážky. Objasní se také to, co lze považovat za urážku a co, byť řečeno nevybíravým slovníkem, už urážkou není. Jako pomůcka pro obsahový rozbor těchto sdělení poslouží vyjádření psychologů a články uznávaných publicistů. Nelze opominout způsoby, jakými se s věcí vypořádává justice. O tom

referují knihy o nactiutrhání v českém trestním řádu. Srovnání s právem zahraničních států poskytnou internetové zdroje. Internet sehraje ještě jednu velmi důležitou úlohu. Spousta nadávek padá právě ve virtuálním prostoru, máme tedy mnoho možností ke zdokumentování jazykové nečistoty mezinárodní počítačové sítě. Zjistíme, zda jsou anonymní nadávající agresivnější než ti, kteří mají odvahu se pod verbální výpad podepsat.

Je nezbytné si ještě zopakovat hlavní zaměření tohoto textu. Pokusí se nalézt odpovědi na tyto otázky:

1. Zdá se, že nadáváme častěji a hruběji než dříve. Je to pravda?
2. Co nás vede ke slovním útokům? Urážíme s nějakými záměry?

Významnou pomoc při vyhledávání informací sehrály internetové databáze článků uznávaných tištěných periodik, například www.lidovky.cz, virtuální podoba Lidových novin s rozsáhlým archivem.

Kromě zmíněných zdrojů pomohla sepsání těchto stran internetová databáze vtipů a kleteb používaných v různých zemích světa. K lehčímu žánru patří i kniha Richarda Marynčáka, která s humorem popisuje praktické používání sprostých slov. Naproti tomu se práce opírá i o serióznější jazykovou literaturu.

2. Terminologické vymezení

Každý člověk má své vlastní představy o významu jednotlivých slov. Pro účely odborné práce je proto nutné ohraničit výrazy, vyložit co možná nejpřesněji jejich význam. Teprve poté lze vůbec něco takového začít psát. Co tedy stojí v literatuře k tomuto tématu? Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost chápe verbální ponížení jako slovní uražení něčí hrdosti. Nadávku vysvětluje heslem „hrubé urážlivé pojmenování“, u kletby najdeme výraz „zlořečení“, urážku popisuje slovy „výrok, jednání hrubě se dotýkající něčí cti“.¹ Jakékoli použití zmíněných výrazů na dalších stránkách bude vycházet výhradně z těchto hesel.

---

¹ Kolektiv ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3.vyd. Praha. Academia, 2005, s. 134 (heslo „kletba“), 194 („nadávka“), 291 („ponížení“) a 472 („urážka“).

3. Historie

Potřebu bránit svou čest pociťovali lidé už ve starověku. Na ochranou cti pamatoval už v osmnáctém století před naším letopočtem zákoník babylonského krále Chammurapiho, cti se ve svých spisech zabýval Vergilius a mnozí jeho současníci. Jenže proč? Největší zhrubnutí společnosti proběhlo přece až v posledních třiceti letech. Byli však v minulosti uživatelé jazyka skutečně tak slušní, jak soudíme? Nikoli. „Máme stejný mozek jako před deseti tisíci lety a ten produkuje stejné emoce jako tehdy,“² píše americký psycholog Timothy Jay a jeho kolega Edward Lundeen se přidává. Uvádí, že „mozek produkuje nadávky po dvou odlišných neurologických drahách – jedna vyvolává emoční výbuchy a ta druhá se stará o to, aby padla ta správná slova. Jediné, co se mění je zásoba jaderných výrazů. A to nejen v závislosti na čase, ale i na příslušnosti k různým kulturám.“³

Přítomnost jaderných výrazů v textu můžeme zaznamenat také v hrách Williama Shakespeara, tedy dramatika a básníka, jehož díla považujeme za předobrazy bohatého a obratného jazyka. Například slovo „*cunt*“ označující hanlivě ženský pohlavní orgán použil v Hamletovi, Večeru tříkrálovém i v Jindřichu V. Mark Twain klením přímo proslul, pozadu nezůstali ani Rabelais, Montaigne i Erasmus.⁴ Nevybíravé výrazy nebyly cizí ani Oscaru Wildeovi a Georgi Bernardu Shawovi. O všemožném spílání pojednává Ashley Montagu v knize *The Anatomy of Swearing*. Vtipnou formou ukazuje, že nadávky nebyly cizí nikomu, stavitelům pyramid, obyvatelům alžbětinské Anglie, ani Hebrejcům.

V našich končinách se lidé v minulosti nebránili zapojit do říkadel peprnější slova. Důkaz nalezneme v tomto z 19. století (vulgarismy jsou nahrazeny přijatelnějšími synonymy zvýrazněnými kurzívou): *Kálel, kálel, kálel*, trávy se držel; tráva se mu utrhla a on upad do *lejna*, zmazal si *zadnici*. Jaké výrazy se skrývají za částmi psanými kurzívou si každý dovede představit.

Přece jen ale někde lze sledovat výrazné zhoršení poměrů. U mládeže. Asociace pedagogů základních škol zjistila v průzkumu, kterého se zúčastnilo více než tisíc škol, že chování žáků, včetně zhrubnutí jejich slovníku, se v poslední době zhoršilo. Uvádí to devadesát procent oslovených škol. „Sledují vlastně i úroveň komunikace v politice, vrcholných činitelů, osobností, nějakým způsobem různých celebrit,“⁵ říká k tomu Jaroslav Střeštík, zástupce

---

² HEGER, L.: *Zaklej, já ti řeknu, odkud jsi*. MF DNES, 28. srpna 2004, příloha Víkend, s. E5.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

⁵ LUKÁŠ, I.: *Chování žáků se zhoršuje*, Události, Česká televize, 9.3. 2008.

ředitele ZŠ Horáčkova, Praha 4. Zatímco dospělí zřejmě nadávají s malými rozdíly v podstatě stále stejně, u dětí je momentální situace horší než před lety.

Jazykovědec Oldřich Uličný si myslí, že nelze hovořit o zhoršení chování celé společnosti, ale jen jejích určitých částech. „Sprostá slova existovala odjakživa, ale dříve byla typická jen pro mluvu určitých sociálních skupin. Společnost za poslední léta velmi zhrubla. Zejména ta česká, Moravané zůstávají slušnější,“ tvrdí.⁶

3.1 Dějiny sprostáren v Čechách

Následující část nám nyní připadá neskutečně hrubá. Ne každé zapovězené slovo však mělo vždy negativní nádech. Jejich význam se měnil z často běžně používaných slov bez známky jakéhokoli příznaku. Jakou historii měly nejběžnější české vulgarismy?

„Prdel. Je odvozena od slovesa *prdět*, jež vzniklo ze slovanského základu „perd“ napodobujícího zvuky při unikání plynů z těla. Na Prácheňsku se tak označovala spodní část obilného snopu.

Blbec. Slovo doložené pouze v češtině je tvořeno zvukomalebným základem „*blb*“, který je obsažen v dalších expresivních slovech, jako například blábolit nebo blebat.

Kurva. Nelibé pojmenování je doloženo ve všech slovanských jazycích a souvisí s podstatným jménem *kur* „kohout“. V některých nářečích získalo slovo i jiné významy. Na Čáslavsku a Kolínsku se tak bez jakýchkoliv postranních úmyslů označovala mladá dívka. Jaké pobouření by však dnes vzbudil výrok matky o jejích dětech, jenž se dochoval z počátku minulého století: „Máme hošíčka a dvě *kurvičky*“.

Hovno. Souvisí s podstatným jménem *hovado* (hovězí dobytek) a původně znamenalo „kravské lejno“. Později ztratilo tuto významovou specifikaci a začalo označovat všechny výměšky.

Děvka. Základ obsahuje indoevropský kořen „*dhe*“, jež znamená „kojit, sát“, a původně označovalo osobu schopnou kojit. Slovo, které se v některých slovanských jazycích vyskytuje

---

⁶ TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V.: *O hubách nevymáchaných*. Týden, 2004, č. 11, s. 36.

ve významu „panna“, nabralo v češtině opačný směr a posunulo se do vulgární roviny. Zapříčinilo to zřejmě nízké společenské postavení děvek, tedy služebných.

Kunda. Předpokládaný základ je v německém „Kunt“ a ve svém hlavním významu znamenalo od počátku ženské pohlavní ústrojí. Na Kladsku se tak ovšem označovaly mladé dívky. Na Valašsku toto pojmenování provázelo některé ženy po celý život, protože se používalo jako křestní jméno.

Srát. Obvykle se spojuje se staroindickým slovesem sarati, „teče“.

Šoustat, mrdat, šukat. Tato slovesa značící kopulaci vznikla významovým posunem starších slov, která původně znamenala pohyb (hýbat, vrtět, kývavě pohybovat).

Čurák. Odvozenina od jemnějšího „čurat“, které původně znamenalo „hlasitě téci“. Vznik souvisí s nápodobou zvuků při močení. V Praze u divadla byly „čuráčky“ umělé kadeře na dámské vlásence; o kom se v Brně říkalo, že čurákuje, ten stál dlouho bezúčelně na témže místě. Na Slovensku znamenalo rčení „dělati čuráky“ veseliti se.

Píča. Ve slově je skryt zvukomalebný základ „pi“ napodobující zvuky při močení a přeneseně se objevující též v názvech pro pohlavní orgány. Na mnoha místech Čech se používalo jako další výraz pro sýkorku. Ve staré Praze byla píča módní záležitostí: říkalo se tak malému ženskému klobouku.

Kokot. Je praslovanského původu a používal se místo dnešního „kohout“. Vznikl ze zvuků napodobujících kokrhání. Kohout má velkou sexuální symboliku: v mnoha jazycích se stejným slovem jako kohout označuje mužský pohlavní úd.⁷

---

⁷ TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V.: *O hubách nevymáchaných*. Týden, 2004, č. 11, s. 36.

4. Proč vlastně nadáváme?

Na tuto otázku není jednoduché odpovědět. K jasnému a prokazatelnému závěru dospějeme teprve tehdy, až lékaři rozluští všechny záhady lidského mozku a budou znát funkci každé buňky v řídicím orgánu našeho těla. Do té doby se musíme spolehnout na zkušenosti psychologů. Jeden z nich, Zdeněk Vybíral, autor knihy Psychologie komunikace, zveřejnil v roce 2004 v časopisu Týden devět nejčastějších důvodů nadávání.

„1. Uvolnění napětí a pocitu frustrace. Ventiluje zklamání, zlobu, naštvání, podráždění; v psychologii se mluví o „odčerpání agrese“. Je to podobné jako s výkřikem. Křičení je zvukově intenzivnější výdej energie, nadávka naopak obsahově. Lidé většinou při nadávání zvyšují hlas, čímž vlastně zdvojnásobují intenzitu.

2. Povzbuzení, dodání sil. Lidé získávají pocit, že jsou silnější. Když si někdo říká Nemám na to, pak jednoduše zvyšuje pravděpodobnost, že na „to“ opravdu nebude mít. Když si někdo říká Mám na to, je to už jiné. A když se hecuje stylem „já na to, *kurva*, mám“, cítí zintenzivnění vnitřního povzbuzování.

3. Snaha o začlenění. Chce-li být někdo přijat za člena party, kde se běžně říká *píča*, *mrdat* nebo *přechcat* (někoho), pak tak pravděpodobně začne mluvit. Sprosté slovo může sloužit jako odznak nebo jiný symbol skupinové příslušnosti. V takových případech se dokonce vyprazdňuje sémantika nadávky: přátelé si říkají *vole*, ale také *čuráku* apod.

4. Úzkost a strach. Člověk, kterému někdo nažene strach, někdy vykřikuje „co mi to, *kurva*, chcete udělat, vy *čuráci*...“ Jako by vulgární slova byla posledními zoufalými pokusy zastrašit útočníky; nebo může jít také o posílení sebevědomí (ještě alespoň na chvíli) v případě nouze a ohrožení.

5. Snaha potupit. Když členové party opakují outsiderovi „Jsi úplný *hovno*“, podvědomě se snaží, aby jejich hodnocení vzal za své. Často vidíme „vytváření otroků“ zbavených jakékoli sebeúcty. Nejúčinnější, zdá se, je tupení adresáta tím, že haním jeho nejbližší.

6. Postrašení, boj proti protivníkovi. Harašení slovy připomíná zběsilou gestikulaci, jež má nahnat strach.

7. Snaha o odlišení. Lidé často používají vulgarismy, aby se odlišili od „sluňáků“, chtějí působit drsněji.

8. Snaha být módní. Některá slova „frčí“ a patří k tomu být „cool“. Jistý segment vulgarity je zpravidla „módní“, respektive běžný a normální, zejména u dospívajících.

9. Z nápodoby. Infekce mluvou doma (to, co dítě slyší v domácnosti: rodiče mezi sebou, starší sourozenci, je bezpochyby ještě mocnější než to, co slyší kolem sebe ve školce a ve škole. I tam se však mohou „zkazit“ úplně slušně a zdvořile vychovávané děti.“⁸

K nadávání přispívá i blízký vztah k terči urážek. Marynčák souhlasí se známým rčením, že se lépe říká „ty vole“ než „vy vole“ a připomíná v této souvislosti větu z Haškova Švejka: „Jak to zní pěkně: Jste dobytek, a ne to sprosté: Jsi dobytek.“⁹

Svou verzi příčin používání nadávek má i jazykovědec Uličný: "Je to jednoduché. Populace infantilizuje, dětinští. Lidé nemají žádné skutečné problémy a starosti, nemají důvod dospět, což se projevuje i siláckým používáním vulgarismů."¹⁰

---

⁸ TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V.: *O hubách nevymáchaných*. Týden, 2004, č. 11, s. 36.

⁹ MARYNČÁK, R.: *Stručné dějiny nadávek a sprostých slov*. 2.vyd. Praha. KMa, 2007, s. 12.

¹⁰ TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V.: *O hubách nevymáchaných*. Týden, 2004, č. 11, s. 36.

5. Právní aspekt věci

Slovní napadení měla odjakživa moc napáchat velké škody. Ve středověku mohli lidé kvůli ztrátě cti přijít zároveň i o právo na sňatek či na stěhování, výše postaveným hrozila například ztráta šlechtického titulu. Nezanedbatelnou újmu pro postižené představovala i ztráta společenské vážnosti, to známe i dnes. Velmi dobrá ochrana se dostávala především urozeným a státním úředníkům. Jako jeden z prvních se obranou cti zabýval *Constitutio Criminalis Carolina*, zákoník Svaté říše římské národa německého. Vydal ho roku 1532 Karel V. a přes nedostatky v otázce relevance některých důkazních metod sloužil ještě téměř dvě století jako vzor pro následující generace právních norem.

5.1 Právo a urážky v Čechách, na Moravě a na Slovensku

O zákonné úpravě obrany cti v předhusitském období se dochované prameny příliš nezmiňují. Jako jeden z prvních se věci věnoval dokument zvaný Vladislavské zemské zřízení. Král Vladislav ho vydal v roce 1500, ochranu cti ovšem chápal jen jako okrajovou záležitost. Podobně si počínaly i další středověké zákoníky. Většinou poskytovaly velkou moc soudcům, výklad zákonů byl velice široký. Zmiňovaly konkrétní urážky, za jejichž vyslovení musí následovat trest. Většinou se jednalo o výrazy hanobící něčí původ a rodinu. Některé rozsudky z těchto dob byly ale, podle dnešního chápání, příliš kruté. Kupříkladu Juru Trvajíčka z Borčic potrestal soudce nakonec k vyhnání z gruntu, původně se však rozhodl pro popravu mečem. Co strašlivého Trvajíček provedl? V alkoholovém opojení rozsekal bečku a lál matce slovy: „Matko, máš devatero d'ábelství v sobě, desáté já z tebe vyženu!“¹¹

Důkaz toho, že se soudci nezdráhali zneužívat svou moc a občas se chovali jako neomezení vládci nad právem poskytuje záznam z jednání zemského sněmu roku 1520, které představitelům justice nařizuje, aby soudní stání zbytečně neprotahovali. Nabádá je také, aby přicházeli včas, zřizenci by potom nemuseli běhat po hospodách při jejich shánění.¹² Pokud měla jedna strana pocit, že soudce nadržuje oponentovi, mohla ho žalovat. Podstupovala tím

---

¹¹ VOJÁČEK, L.: *Urážky, pomluvy, nactiutrhaní. Ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha. Eurolex Bohemia, 2007, s. 49.

¹² VOJÁČEK, L.: *Urážky, pomluvy, nactiutrhaní. Ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha. Eurolex Bohemia, 2007, s. 43.

ale velké riziko. K prokázání obvinění potřebovala, v případě žaloby člena zemského soudu, minimálně jedno svědectví jiného soudce. Pokud tak neučinila, hrozil jí trest smrti.¹³

Z procesního hlediska se soudy od těch dnešních dost lišily, zemský soud se ochranou cti vůbec nezabýval, to příslušelo hejtmanským a nižším soudům. Rozdíl najdeme i v přístupu k žalovanému. V roce 2008 sice ctíme presumpci nevinu, ještě před několika sty lety tomu bylo jinak. Pokud někdo vznesl žalobu za urážku, musel obviněný dokázat, že ji neproněs, většinou svědectvím třetí osoby. Ani to ještě neznamenovalo vítězství. Když žalující předvedl své protisvědky, stálo slovo proti slovu a pravdu měl automaticky žalující. Nežádka tak docházelo ke křivým obviněním a úspěšným intrikám. Přispívaly k tomu i další povolené dokazovací praktiky, které v dnešní době neuznáváme proto, že nemají dostatečnou výpovědní hodnotu.¹⁴

Příslušníci šlechtického stavu měli v tomto směru o mnoho méně starostí než ostatní. Zákon pro ně stanovoval nižší tresty, dostali-li se naopak do pozice uražených, viníkům soudci vyměřovali vyšší tresty než bylo obvyklé. Odsouzení se v jistých případech museli podrobit mučení, jehož techniku velmi názorně popisoval ještě zákoník vydaný Marií Terezií.

Chaotické středověké právní kodexy se podařilo kvalitně nahradit až v devatenáctém století. Rakousku kodifikovalo několik listin právního řádu, velká pozornost byla věnována deliktům spáchaným tiskem. Pokus o zahrnutí ochrany cti mezi právní normy platící na slovenském území učinil kriminalista K. Csemegi. Kodexu Csemegi, vůbec první psané uherské trestní právo, byl velmi systematický a úzkostlivě dbal o přesné vymezení trestných činů a trestů. Od tehdejšího rakouského pojetí se lišil třeba pojetím ztráty cti. Dnes ji neztrácí ani odsouzený z těžkého zločinu, v Rakousku devatenáctého století ji vězeň ztrácel v důsledku trestu. V Uhrách nebyla přímým důsledkem odsouzení, nýbrž vedlejším trestem provázejícím ten hlavní za samotný čin.¹⁵

Soudní moc první republiky začala postihovat hanobení prezidenta a připojila se k mezinárodní úmluvě o ochraně cti. Právo hájit čest přiznala nejen občanům, ale i větším celkům, třeba politickým stranám. Také vzala v úvahu vzrůstající moc tisku a škody, které může sedmá velmoc napáchat při nezodpovědném nakládání s informacemi. Za vydaný text proto ručil autor, odpovědný redaktor, nakladatel, vydavatel i tiskař.¹⁶

---

¹³ MALÝ, K.: *Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století*. 1.vyd. Praha. UK, 1979, s. 71.

¹⁴ Dosavadní text páté kapitoly, není-li uvedeno jinak, vychází z Urážek, pomluv a nactiutrhání Ladislava Vojáčka (kapitoly I a IIA).

¹⁵ VOJÁČEK, L.: *Urážky, pomluvy, nactiutrhání. Ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha. Eurolex Bohemia, 2007, s. 77.

¹⁶ VOJÁČEK, L.: *Urážky, pomluvy, nactiutrhání. Ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha. Eurolex Bohemia, 2007, podle kapitoly III.

Po podepsání mnichovské dohody na území nynější české republiky fakticky vládli zástupci Německa, jehož vrcholní představitelé otevřeně hanobili příslušníky židovského etnika. Nikdo je neobžaloval, přestože zde existoval § 14 d) Zákona na ochranu republiky: „Kdo veřejně nebo před více lidmi hanobí některý národ nebo některou národnostní menšinu anebo jejich jazyk, takže to může vzbuditi veřejné pohoršení nebo ohroziti obecný mír nebo mezinárodní vztahy republiky, ...“¹⁷

Přes problematický právní řád protektorátu a ČSSR dospělo naše zákonodárství do současného stavu. Stejně jako za časů první republiky se vypořádává s mocí sdělovacích prostředků, zejména těch bulvárních. Hranice urážky ovšem nejsou v českých zákonech úplně přesně vymezené. O tom se před pěti lety přesvědčila Helena Vondráčková, když žalovala hudebního kritika Jana Rejžka za tvrzení, že zpěvačka měla v minulém režimu úspěch díky kontaktům s mafiány stojících v čele předlistopadových médií. Soud nejdříve její požadavek na omluvu uznal, v odvolacím řízení ho ovšem zrušil. To bývalý prezident Václav Havel se zadostiučinění dočkal. Obuvnická firma Ravelli ho na propagačním plakátu zobrazila v podobě houby, kterou olizuje foxteriér. Reklama ještě ukazovala inzerovanou botu a nápisy „Václavka a Dášeňka“ a vulgární anglickou formulaci „Wear Ravelli, Fucktheworld“. Poutače musely být staženy z ulic, porušovaly totiž pravidla reklamní etiky i zákonné předpisy. Využily jméno a podobu Václava Havla bez jeho vědomí za účelem propagace výrobku, a tedy i vlastního obohacení. Urážely prezidenta nejen jako osobu, ale i jako představitele nejvyššího úřadu v zemi, symbol státu. Občané si na plakáty stěžovali, reklama proto byla po odborném posouzení stažena, přestože vlastně jméno prezidenta vůbec nepadlo. Tím se dostáváme k jedné z novinek oproti předešlým zákonům. Urážená osoba nemusí být přímo jmenována, stačí zmínění jasného identifikačního znaku vedoucího ke spojení se skutečnou totožností.¹⁸ To platí pro všechny formy urážlivého jednání, zákony pamatují na řadu konkrétních případů. Třeba označení bývalého agenta Státní bezpečnosti. Tvrzení se ale musí zakládat na pravdě, jinak má dotčený právo bránit svou čest soudně proti křivému nařčení.¹⁹

---

¹⁷ VOJÁČEK, L.: *Urážky, pomluvy, nactiutrhaní. Ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha. Eurolex Bohemia, 2007, s. 240.

¹⁸ ROZEHNAL, A.: *Mediální právo*. 2.vyd. Plzeň. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007., s. 142 a 143.

¹⁹ ROZEHNAL, A.: *Mediální právo*. 2.vyd. Plzeň. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007., s. 202 a 208.

Zcela jasno měly regulační orgány v nedávných případech reality show. Soukromé televizní stanice Nova a Prima dostala za jevy provázející jejich vysílání mnohamilionové pokuty. Poprvé se to stalo 5. října 2005, následovala však řada dalších pokut za pohoršující, až obscenní vystupování soutěžících. Televize se obrátily na soud, ten jejich odvolání zamítl. Sprostá slova a nevhodné chování totiž měly možnost vidět před dvaadvacátou hodinou i děti, což odporuje Zákonu o rozhlasovém a televizním vysílání.

Hlavní potíží, s níž se musí současní zákonodárci vypořádat, ale nevězí v právní vědě, nýbrž v etice. Řeší problém důležitosti hodnot. Při projednávání každé úpravy ochrany cti probíhá diskuse o tom, zda není lepší některé výrazy přímo zakázat. Jazyková kultura by se tak očistila, došlo by k poklesu užívání sprostých slov, děti by se s nimi nedostávaly tak často do styku. Druhou stránku věci zastupuje omezení svobody, věci v právním státě nanejvýš citlivé.

Svědectví o vývoji vnímání nadávek nám mohou poskytnout statistiky. Podle nich odpovědné orgány v okrese Kroměříž řešily roku 1997 79 případů ublížení na cti, o rok později rovných 70, v roce 1999 25 případů, další dva roky nato shodně 43. Kromě výchyly v roce 1999 tedy trvalý pokles. Stejný vývoj lze sledovat i v celorepublikovém měřítku. Pro rok 1997 nalezneme v přestupkové agendě 3471 ublížení na cti, pro 1998 celkem 3215 a statistiky za 12 měsíců roku 2001 uvádějí 2991.²⁰ Za čtyři roky pokles o téměř 800 případů. Co tato čísla znamenají? Že by se počet urážek neustále snižoval? Jazykovědci a mediální analytici tvrdí opak. Existuje pravděpodobnější vysvětlení poklesu v uvedeném období. Otupěli jsme. Útoky, které se na nás valí ze všech stran, už se nás nedotýkají tolik, co dříve. A pokud nás přece jen zasáhnou, my se nebráníme. Museli bychom se totiž stále soudit. Masové rozšíření jazykových nešvarů tedy paradoxně neznamená zvýšení soudních případů v této oblasti, má zcela obrácený účinek.

---

²⁰ VOJÁČEK, L.: *Urážky, pomluvy, nactiutrhání. Ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha. Eurolex Bohemia, 2007, s. 454-455.

5.2 Regulace užívání vulgárních slov v USA

Pokud se podíváme na současné americké zábavní pořady nebo hudební klipy, nevyhneme se občasnému „pípání“. Obyvatelé Spojených států amerických jsou na tento úkaz citliví. Kořeny problému sahají do počátku sedmdesátých let dvacátého století. Tehdy, přesněji řečeno v roce 1972, komik Georgie Carlin zveřejnil svůj monologický výstup „Sedm slov, které nikdy nemůžete říct v televizi“. Označuje v něm nejhůře vnímané vulgarismy angličtiny.²¹ Ty se vztahují k sexu, vylučovacímu a pohlavnímu ústrojí. Muž, který Carlinovu scénku slyšel v rádiu, jednoho dne zavolał do úřadu Federální komunikační komise, americké obdoby naší Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Vadilo mu, že vysílání měly možnost slyšet i děti, včetně jeho syna. Komise případ prošetřila a podala žalobu na nadaci Pacifica. Tato nekomerční příspěvková organizace totiž provozovala stanici, v níž inkriminovaný výstup zazněl. Nejvyšší soud rozhodl spor ve prospěch federální komise.²² To znamenalo oficiální omezení jazykového projevu v amerických médiích, ovšem pouze v zákonem vymezeném čase. V nočních hodinách děti většinou nesledují televizní a rozhlasové pořady, v této části dne proto média mají možnost vysílat bez ohledů na rozhodnutí nejvyššího soudu z července 1978.

K velké úpravě došlo ještě roku 1996 v Zákonu o slušnosti komunikace (Communication Decency Act). Hlavní pole jeho působnosti leží v oblasti pornografických materiálů šířených po internetu. Týká se jak obrazu, tak textu, proto spadá i do naší problematiky. Bill Clinton podpisem zákona učinil ze Spojených států amerických vůbec první zemi, která přímo omezovala obsah informací šířených po veřejných sítích.

Příliš dalších omezujících nařízení americká administrativa nevydala. Mohly by se dostat do rozporu s populárním prvním dodatkem ústavy. Ten zaručuje všem občanům svobodu projevu.

---

²¹ Jde o slova shit, piss, fuck, cunt, cocksucker, motherfucker a tits.

²² Text rozsudku zde: EFF Legal Case Archive [online], Electronic Frontier Foundation, citováno 30.3.2008. Dostupné z: <http://w2.eff.org/legal/cases/FCC_v_Pacifica/fcc_v_pacifica.decision />.

6. Jak se nadává a uráží

Neexistuje žádné základní členění skupin kleteb a nadávek, každý autor je dělí jinak, každý vidí hranice mezi nimi odlišně. Přesto se dají uvést ty nejčastěji popisované skupiny. Patří mezi ně ty, které označují sexuální orientaci nebo genitálie (*kokot, teplouš*), výraznou vlastnost (*slizoun, lempl*). Dále nadávky související s chováním nebo vzhledem ženy (*coura, vykopávka*), fyzickým (*plešoun, mrzák*) a mentálním (debil, kretén) stavem. Velmi často se vyskytují i ty s významem blížkování a toaletám (*sráč, hajzl*). Setkáme se i s nadávkami rasovými (*negr*) a národními (skot, tatar). Existují i taková slova hanící neobvyklé znaky nějakého národa (*žabožrout*), názorové hnutí (*komanč, nácek*), náboženské vyznání (*pánbíčkář*). Urážení se nevyhýbá živočišné (*kráva, vůl*) ani rostlinné říši (*pařez*). Pravda je, že za určitých lze jako nadávku použít vlastně cokoli. Vznikají takové, které mají hanlivý nádech jen v určité době, v určité společnosti, v určitém kontextu. Mimo působnost svého hanlivého významu jsou neutrální, či dokonce knižní.

6.1 Za všechno může sex

Dáme-li dohromady nejobvyklejší kletby a nadávky uvnitř jazyka a následně je přiřadíme k typům klení, zjistíme, jaké druhy urážek v něm převládají. Touto metodou můžeme zjistit, že například čeština, angličtina a němčina patří do „análně vylučovací skupiny“. Slova „*Arsch*“, „*Scheiße*“ a „*pissen*“, tedy výrazy pro zadek, výkal a močení, nanejvýš pravděpodobně uslyšíme při procházce po ulicích našich západních sousedů. Obdobný slovník mají obyvatelé britských ostrovů. Díky širokému rozšíření angličtiny znají lidé na celém světě význam slov „*shit*“, „*asshole*“ a „*piss*“.

Daleko vyšší zastoupení má nicméně skupina sexuální. Kvazikopulační a kopulační kletby mají výsadní postavení v srbštině, chorvatštině, slovenštině, maďarštině, rumunštině, polštině a mnoha dalších jazycích, nadávky Afričanů od Berberů na severu až po jihoafrické Zulu se točí téměř jen kolem pohlavního styku. Největší ráj sexuálních jazykových zbraní se ovšem nachází v Rusku. Drtivá většina tamních urážek se alespoň vzdáleně nějak vztahuje k mužskému, ženskému pohlavnímu údu, nebo k pohlavnímu styku samotnému. Penis, vagína, orální a anální sex, prezervativ, tím vším se Rusové titulují. Původem ruské „*chuj*“,

penis, už expandovalo daleko za hranice Ruské federace, zdomácnělo třeba i v České republice.

Že sexuální klení vítězí na celé čáře, o tom svědčí i četný výskyt těchto výrazů i v poražené análně vylučovací skupině. Hrubá označení rozmnožovacích orgánů používají Češi i Němci, skoro v každém filmu vyrobeném v angličtině vysloví někdo z herců výraz „fuck“ (soulož, souložit).²³

6.2 Národnostní třenice

Dělat si legraci z jiného státu nebo národa bylo vždy populární. Z německé ordinérnosti si střílí ne jeden komik, výsměch sklízí i pověstná lenost obyvatel středomořských států. Humor ovšem leckde přerůstá v nenávisť. Kupříkladu Albánci si spílají „ty Miloševiči“²⁴, čímž naráží na nenáviděného bývalého srbského politika. V anglických novinách zase bez potíží poznáte, zda se některá sportovní reprezentace největšího státu britského impéria neutká v blízké době s výběrem Německa. Stránky se v takovém případě hemží narážkami na Druhou světovou válku a vtipy, které zahraniční čtenář shledává jako velmi slabé. Angličan ale chápe, jemu stačí zahrát na notu anglicko – německého nepřátelství, potěší ho i nepřilíh nápaditá nacionalistická poznámka.

Nicméně ani Němci nejsou svatí. V období První světové bylo velmi oblíbené heslo „Bůh potrestá Anglii.“ Pravá válka dávno skončila, Němci přesto stále Angličany bojují alespoň slovně. Daleko více se ovšem baví na účet Poláků. Nejvíce si své východní sousedy dobírá moderátor stanice SAT 1 Harald Schmidt. Bavil publikum například historkou o příjezdu britské královny do Polska. To, co nosila na krku, ale podle Schmidta nebyl náhrdelník, jednalo se o brož přikovanou řetězem. Bezpečnost prý střežilo 5000 policistů, dva hlídali královnu s broží, zbytek její letadlo. Vtipy na údajně loupeživou povahu Poláků mají v Německu v oblibě. Při Mistrovství světa ve fotbale 2006 (při němž mimochodem hrály výběry Německa a Polska ve stejné skupině) napsal deník Bild toto: „Proč polská mimina poplácají při porodu dvakrát? Poprvé, aby zaplakala. Podruhé, aby vrátila porodníkovi hodinky.“

Američané s oblibou uráží Mexičany. Obyvatelé největší středoamerické země totiž ve velkém počtu přebíhají hranice s bohatším severním sousedem. Ve Spojených státech

---

²³ Insultmonger [online], Insultmonger.com, citováno 15.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.insultmonger.com/swearing/index.htm>>.

²⁴ HEGER, L.: *Zaklej, já ti řeknu, odkud jsi*. MF DNES, 28. srpna 2004, příloha Víkend, s. E5.

amerických potom vykonávají podřadné práce, neboť i při nich si vydělají mnohem více finančních prostředků než doma. Občané USA v nich proto vidí podřadné existence a vymýšlí na ně posměšné hádanky. Dvě za všechny:

„Co vznikne křížením Mexičana a opice? Retardovaná opice.“

„Proč se Kristus nenarodil v Mexiku? Protože tam nemohli najít tři mudrce a pannu.“²⁵

Italové dali světu pizzu, jsou údajně nejlepší milenci v Evropě, tráví spoustu času na fotbale. Zmíněná tvrzení jim dopomohla do hlavních úloh ve velkém počtu vtipů. V USA ale díky Alu Caponemu a celé vlně mafiánských přistěhovalců bodují hádanky podobné této: „Kolik Italů je potřeba k zašroubování žárovky? Stačí dva. Jeden šroubuje, druhý střílí svědky.“²⁶

Opovržení vůči jiným národům najdeme i v češtině. Hanlivými výrazy umožňuje naše mateřština počastovat snad jakoukoli rasu a národ. V Evropě můžeme narazit na Talijána, Řekouna, Rusáka, Anglána, Frantíka, Španěláka, Úkáčko. Jugoše a Dederona už kvůli změně politické situace nepotkáme. Čeština ale obsahuje i pojmenování nesouvisící přímo s názvem národa, jako Žabožrout, Makarón, Skopčák, Fricek, Uherák a Paprikáč. Výsměch sklízí i jazykové odlišnosti, a to v případě Pšonků, Čobolů (Slováků – ti nám oplácejí slovem Čehún), Ťingt'ongů a Čongů. Tím se dostáváme na mimoevropské teritorium, kde žijí Arabáči, Amíci, Mexikánci a Rákosníci. Nadávající Čech se nemusí omezovat pouze jednoslovnými výrazy. Má možnost stěžovat si pěkně ve verších na Turka od okurek, Žida arašida a nevdá-li mu sebekritika, pak lze z jeho úst slyšet i cosi o Pepičkovi knedlíčkovi, nebo o bytosti zvané Čecháček, co má rád špekáček. Poslední zmíněné pojmenování známe od básníka Ivana Diviše.²⁷

Mnoho lidí uchvátily scénky Davida Vávry a Milana Šteindlera v pořadu Česká soda. V bavorských krojích uvádějí jazykový kurs němčiny a se vtipy dotýkajícími se holokaustu balancují na hraně únosnosti pro citlivější diváky. Problematické jsou v tomto smyslu především skeče „Škoda Henlein“²⁸, „1940“²⁹ a „Árijec“³⁰. Vzbudily ovšem u našich

²⁵ Insultmonger [online], Insultmonger.com, citováno 15.3. 2008. Dostupné z: <http://www.insultmonger.com/jokes/ethnic_jokes_1.htm>.

²⁶ Insultmonger [online], Insultmonger.com, citováno 15.3. 2008. Dostupné z: <http://www.insultmonger.com/jokes/ethnic_jokes_1.htm>.

²⁷ NEJEDLÝ, J.: *Nadáváme s atlasem* [online]. Lidové noviny, vydáno 19.5. 2007, citováno 11.3. 2008. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/nadavame-s-atlasem-035-ln_noviny.asp?c=A070519_000113_ln_noviny_sko&klic=219403&mes=070519_0>.

²⁸ *Škoda Henlein* [online], YouTube, zaznamenáno 15.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=dlt4YS0CJSQ>>.

²⁹ *1940* [online], YouTube, zaznamenáno 15.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=hfKknd4-FQY>>.

západních sousedů mnohem menší ohlas než reklama na deník Aha! u Rumunů. Herec Jiří Krampol v ní říká: „S Aha! se nenudím ani v Rumunsku.“ Velvyslanectví Rumunska se proti spotu ohradilo, neboť reklama probouzí v publiku záporné city vůči jinému národu. Divák má dojem, že Rumunsko je nudná země bez kultury a služeb na úrovni. V důsledku to může znamenat, že se člověk ovlivněný touto reklamou rozhodne nenavštívit nejlidnatější balkánský stát.

6.3 Náboženství

Křesťané se s oblibou trefují do muslimů, ti jim to vracejí. Pro stoupence islámu je však jejich vlastní víra nedotknutelná, o tom svědčí i potíže s karikaturami proroka Mohammeda v dánském deníku Jyllands - Posten. V křesťanském světě vtipy na vlastní víru, bibli a Boha vznikají. Posměchu není ušetřena ani postava Krista:

„Ježíš visí na kříži a z posledních sil volá: „Jene, Jene, pojd' sem!“

Jan uslyší svého pána a rozběhne se k němu. Vojáci ho zadrží, useknou mu nohy a hodí ho do davu přihlížejících.

Ježíš ale opět volá: „Jene, Jene, kde jsi?“

Jan po rukách spěchá ke svému pánovi. Strážci ho znovu chytí, useknou mu ruce a hodí do davu.

A Ježíš se ozývá i tentokrát: „Jene, Jene, pojd' sem!“

Apoštol se plazí po zemi, odstrkuje se jen bradou. Je celý sedřený, ale stráže ho nevidí. Plazí se po zemi a proklouzne pod jejich nohama. Konečně se dostane ke kříži se slovy „ano, můj pane!“

„Chtěl jsem ti říct, že tady odsud krásně vidím tvůj dům,“ řekne Ježíš.³¹

---

³⁰ *Árijec* [online], YouTube, zaznamenáno 15.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=XyTWCKztzPA>>.

³¹ *Insultmonger* [online], Insultmonger.com, citováno 15.3. 2008. Dostupné z: <http://www.insultmonger.com/jokes/religion_jokes_2.htm>.

6.4 Jak uráží gentleman

Potřebu důrazně se proti něčemu slovně ohradit, či dokonce zaútočit, pociťuje čas od času každý, bez ohledu na věk vzdělání, rasu nebo sociální status. Každý to ovšem pociťuje v jiných okolnostech, v odlišné míře, někdo se takto projevuje každý den, jiný jen zřídka. Ale děláme to všichni, mezi výjimky nepatří ani vzdělaní lidé s vysokou hladinou sebekontroly. Ti většinou neuráží sprostě, v jejich slovní zásobě najdeme věcnost a kultivované vyjadřování.

Nejznámějším uživatelem urážek v dějinách tisku byl pravděpodobně pisatel s pseudonymem Junius. Nikdy se nepodařilo odhalit, kdo se za přezdívku skrýval, jisté však je, že jeho jedovaté dopisy otištěné v Public Advertiseru mezi lednem 1769 a lednem 1772 si mimořádnou pozornost, která se jim dostala, plně zasloužily. Útočil na různé veřejné činitele a instituce způsobem jemu vlastním, těžkými obviněními psanými jazykem na pomezí stylu uměleckého a právního. Ačkoli to sám popřel, mnozí odborníci myslí, že měl právníké vzdělání.³² Právě to hrálo v Juniových dopisech velkou roli. Při svých atacích totiž používal právníké obraty a citoval ze zákonů. Především se ale velmi dobře orientoval v oblastech, o nichž psal, z kritiky přehmatů vybraných šlechticů a úředníků lze vyčíst dobrou informovanost autora o tématu. Pro Juniovy terče muselo být trpké, že se nemohli ohradit proti jazyku, slušnost totiž patřila k mocným zbraním dopisů. Mezi všemi výtkami nalezneme čtenář výrazy jako „můj pane“ a jiná zdvořilá oslovení.³³

Je velmi jednoduché někoho urazit použitím hrubosti, pravé mistrovství spočívá ve slušném odzbrojení protivníka. V tom Junius, ať už to byl kdokoli, vynikal nade všechny. V dopise vévodovi z Bradfordu napsal: „Je vám tak málo vlastní přijímat od veřejnosti jakékoliv projevy vážnosti a úcty, že jestli v následujících řádcích kompliment či výraz obdivu by mi vyklouzl, bojím se, že byste toto považoval za výsměch vašeho ustanoveného znaku, snad i za urážku vašeho rozumu...“³⁴ Jak vtipně se dá napsat, že vy a pravděpodobně většina národa nechová k určitému člověku velkou úctu.

---

³² Podrobně o Juniových dopisech informuje stať NOORANI, A.G.: *The invectives of Junius* [online]. Hinduonnet, vydáno 12.2. 2005, citováno 12.8. 2007. Dostupné z: <<http://www.hinduonnet.com/fline/fl2204/stories/20050225000608000.htm>>.

³³ NOORANI, A.G.: *The invectives of Junius* [online]. Hinduonnet, vydáno 12.2. 2005, citováno 12.8. 2007. Dostupné z: <<http://www.hinduonnet.com/fline/fl2204/stories/20050225000608000.htm>>.

³⁴ Přeloženo z originálu: „You are so little accustomed to receive any marks of respect or esteem from the public, that if in the following lines a compliment or expression of applause should escape me, I fear you would consider it as a mockery of your established character, and perhaps an insult to your understanding...“ Těž v NOORANI, A.G.: *The Invectives of Junius* [online]. Hinduonnet, vydáno 12.2. 2005, citováno 12.8. 2007.

Ušetřen Juniova břitkých výtek nezůstal ani král. Chyby plynoucí údajně z nízkého věku panovníka (vlády se ujal ve dvaadvaceti, Juniův dopis vznikl v době, kdy mu bylo třicet jedna let) kritizoval tímto způsobem: „Největší neštěstí vašeho života, vlastně příčina každé výtky na adresu vaší vlády je, že byste se měl seznámit s pravdou dříve, než se něco dozvíte ze stížností vašich lidí. Nicméně není ještě příliš pozdě napravit chybu ve vzdělání. Vzhledem k vašemu mládí máme stále pochopení ke škodám způsobeným lekcemi, které ve své funkci dostáváte, jsme plni optimismu, nadějí a shovívavosti k vašim vrozeným dispozicím.“³⁵ Podobné výpady si mohl pisatel opakovaně dovolit jen díky své anonymitě. Ta nicméně jeho důvěryhodnost nijak nesnižovala. Články neznámých autorů zpravidla nemívají výrazný dopad, ty Juniovy ho ovšem měly. Jeho jízlivá obvinění četli se zájmem lidé různých sociálních vrstev. Vážnost mu dodávala četnost dopisů. Celkem se mu přisuzuje šedesát devět listů, pro čtenáře tedy nepředstavoval neznámou osobu, už ho znali, spojovali si ho s konkrétními myšlenkami. I proto dokázal oslovovat tolik lidí a prosadit své názory.

Ani v Čechách a na Moravě nepostrádáme gentlemany. Poslanec Pavel Dostál se při jednom jednání dolní komory parlamentu dostal do rozporu s jednacím řádem. Od řečnického pultu oslovil jednu kolegyni, ačkoli se smí obracet pouze na předsedajícího. Následovalo pochopitelně napomenutí. Dostál vtipně zareagoval a odvětil předsedajícímu: „Omlouvám se, pane předsedající. Domníval jsem se, že když se obracím k dámě, že tak mohu činit přímo. Promiňte, já jsem zapomněl, že z hlediska jednacího řádu poslankyně není dáma.“³⁶ Tento útok na nejvýše postaveného člena PS PČR lze považovat za jistý druh gentlemanské urážky, byť velmi jemný.

---

³⁵ Přeloženo z originálu: „It is the misfortune of your life, and originally the cause of every reproach and distress which has attended your government, that you should never have been acquainted with the language of truth until you heard it in the complaints of your people. It is not, however, too late to correct the error of your education. We are still inclined to make an indulgent allowance for the pernicious lessons you received in your youth, and to form the most sanguine hopes from the natural benevolence of your disposition.“ Též v NOORANI, A.G: *The Invectives of Junius* [online]. Hidoonnet, vydáno 12.2. 2005, citováno 12.8. 2007.

³⁶ ČMEJRKOVÁ, S., HOFFMANNOVÁ, J.: *Jazyk, média, politika*. 1. vyd. Praha. Academia, 2003, s. 51.

6.5 Jazyk jako zbraň politika

„Dnešní politický zmatek má cosi společného s úpadkem jazyka a pravděpodobně lze přispět ke zlepšení situace tím, že začneme od slov,³⁷ píše George Orwell a má zřejmě pravdu. S poklesem politické kultury vyjadřování se setkáváme všude. Přes veškerou úzkostlivost americké veřejnosti vůči vulgárním projevům se i na tamním politickém jevišti občas objeví hrubá vyjádření. Demokratický kandidát John Kerry rok před prezidentskými volbami 2004 prohlásil, že nečekal, „...že to Bush zmrví (přeloženo velmi jemně) až tak moc.“³⁸ Guvernér státu New York Eliot Spitzer při nástupu do funkce chtěl naznačit bouřlivé změny, které do funkce přináší, slovy „Jsem sakra (opět zjemněný překlad) parní válec.“³⁹

Opravdu pestrou paletou všemožných napadení a urážek se může pochlubit Česká republika. V zásobě bývalého předsedy vlády Miloše Zemana, nejméně známého rozsévatele urážek, najdeme všechny jejich typy, od vulgárních vyjádření jako „Vřele bych si přál...aby se nikdo z nás nechoval jako závistivý a líný *blbec*“⁴⁰, notoricky známé „novináři jsou *pitomci*, hnůj a fekálie“, až po vtipné obraty „vaše interpelace na mě působí jako řev dinosaura vylézajícího z bažin,⁴¹ nebo „novináři nikdy neuvažují reálně, novináři jsou ireální.“⁴² Zemanův stranický kolega a bývalý ministr kultury Vítězslav Jandák varoval lid, že v případě volebního vítězství konkurenční Občanské demokratické strany „dostanou přes *držku*“.

Naštěstí i v politice ještě existují lidé, kterým jsou hrubá slova cizí, nebo je alespoň nepoužívají na veřejnosti. Poté, co bývalý ministr životního prostředí Libor Ambrozek z lidové strany rozeslal SMS zprávy, v nichž užívá pro členy Hospodářského výboru PS PČR hanlivý výraz pro mužské přirození, uznal předseda KDU-ČSL Miroslav Kalousek, že taková slova do úst politika nepatří. Proti takovéto politické (ne)kultuře se při obdobných případech ohrazují i mnozí jiní veřejní činitelé, ne všichni tedy akceptují vnášení nepatřičných výrazů do politických promluv.

---

³⁷ BARTOŠEK, J.: *Jazyk současné české politiky*. 1. vyd. Olomouc. UP, 1993, s. 3.

³⁸ HEGER, L.: *Zaklejš, já ti řeknu, odkud jsi*. MF DNES, 28. srpna 2004, příloha Víkend, s. E5.

³⁹ KOMÁREK, M.: *I am a fucking steamroller* [online]. Reflex, vydáno 11.3. 2008, citováno 11.3. 2008.

Dostupné z:

<<http://www.reflex.cz/Clanek31350.html>>. Zajímavé je, že v článku v New York Times>

<http://www.nytimes.com/2008/03/11/opinion/11tue1.html?_r=2&scp=8&sq=&st=nyt&oref=slogin&oref=slogin>, z něhož autor čerpal, se kvůli americké legislativě guvernérův citát (I am Fucking steamroller) neobjevuje.

⁴⁰ Miloš Zeman v PSP ČR, 7.února 2002.

⁴¹ Miloš Zeman v PSP ČR, 18. října 2001.

⁴² Miloš Zeman na Frekvenci 1, 9.4. 2002.

V rozhovoru pro lidové noviny se roku 2004 zmínila Petra Buzková, že jí vadí neslušnost vrcholných státních představitelů. Na dotaz redaktorky, zda politici mluví jako v restauraci čtvrté cenové skupiny, odpověděla exministrně školství, že nikoli. V politice totiž, podle ní, panuje daleko větší zloba, názoroví oponenti zde nejsou pouhými oponenty, stávají se z nich nepřátelé.⁴³

Velký rozruch vzbudil v únoru letošního roku e-mail předsedy Strany zelených Martina Bursíka omylem zasláný poslankyni Olze Zubové. Bursík v něm píše pravděpodobně právě o Zubové jako o „krávě“. Tento případ dokumentuje, že jeden z hlavních důvodů všeobecné vulgarizace jsou moderní technologie. Věci, které bychom někomu dříve řekli potají, dnes můžeme ihned poslat po síti. Zmenšuje se doba prodlení, vzniká ovšem riziko chybného adresování. Internetový publicista Ondřej Neff si nedovede si představit, že by těmito slovy Bursík reagoval, kdyby si měl sednout ke stolu, namáčet do kalamáře brk a psát brkem na papír tak, jak se to dělávalo v devatenáctém století.⁴⁴

Jaroslav Bartošek označuje vulgární výrazy za „projev politické nízkosti a nenávisti“.⁴⁵ V tom má jistě pravdu. Naštěstí se politici neuráží pouze vulgárně, často do jejich slovních soubojů pronikne i humor.

Světla Čmejrková a Jana Hoffmanová si všímají několika typů střetů v české poslanecké sněmovně. Píší o humorném konfliktu a konfliktním humoru, běžných urážkách, ale na druhé straně i o vyhrožování fyzickým násilím. Všimly například vystoupení poslance J. K. : „...rozhodl jsem se...neatakovat více inteligenční minimum jistého pana ministra a nesnížit se nikdy na úroveň pasáka ovcí z Malé Fatry jak to včera demonstroval vůči mě pan ministr R. ...mé vystoupení bude proto ryze věcné a odborné, tedy vhodné pro občerstvení kolegů v přílehlých prostorách.“⁴⁶ Humor použil poslanec J. R. v této promluvě: „...k tomu, co říkal pan poslanec J., že v osadě U Sabotů není klid. Chtěl bych říct, že je tam neklid vždy, když tam přijede pan poslanec J.“⁴⁷

Daleko více než humorné poznámky se ve sněmovně objevují střety poslanců a přítomných ministrů s jednacím řádem, který zastupuje předsedající. Nejběžnější problém představuje hluk v sále. Ztěžuje řečníkům projevy a výrazně komplikuje chod dolní komory parlamentu. Ten se snaží zklidnit rušící kolegy například těmito větami:

---

⁴³ KALENSKÁ, R.: *Buzková: taky by mě bavilo demonstrovat* [online].. Lidové noviny, převzal Institute for social and economic analyses, vydáno 3.4. 2004, citováno 20.2. 2008. Dostupné z: <<http://isea-cz.dnh.cz/Aktuality/Posledn%C3%AD%C4%8Dl%C3%A1nkyakoment%C3%A1%C5%99e/tabid/64/articleType/ArticleView/articleId/309/Buzkov-Taky-by-m-bavilo-demonstrovat.aspx>>.

⁴⁴ ŠVIHELOVÁ, V., NOVÁKOVÁ, N.: 168 hodin (3. reportáž), Česká televize, 9.3. 2008.

⁴⁵ BARTOŠEK, J.: *Jazyk současné české politiky*. 1. vyd. Olomouc. UP, 1993, s. 12.

⁴⁶ ČMEJRKOVÁ, S., HOFFMANNOVÁ, J.: *Jazyk, média, politika*. 1. vyd. Praha. Academia, 2003str. 57.

⁴⁷ ČMEJRKOVÁ, S., HOFFMANNOVÁ, J.: *Jazyk, média, politika*. 1. vyd. Praha. Academia, 2003, str. 66.

„Prosím o klid...ještě jednou prosím o klid...já vážně prosím o klid...“

„Zahajuji tuto schůzi a věřím, že i vy to vezmete jako motiv ke zklidnění a ztišení.“

„Prosím o ztišení atmosféry v jednacím sále, protože v takovém hluku se skutečně jednat nedá.“

Tyto zdvořilé prosby ale mnohdy nepřinesou očekávaný výsledek, osoba řídící jednání se z toho důvodu musí uchýlit k důraznějším prostředkům, k výhrůzkám:

„Prosím všechny kolegy, zda by se skutečně mohli zklidnit, protože neudělím slovo dalšímu řečníkovi do okamžiku, dokud nebudu přesvědčen o tom, že atmosféra ve Sněmovně je dostatečně klidná. Prostě budeme takto protahovat a prodlužovat jednání, dokud zde nebude elementární klid.“

„Já opravdu nebudu dávat hlasovat, nebude-li tady klid, ve Sněmovně...vážení kolegové, já prostě konstatuji, že nenastane-li klid ve Sněmovně, já normálně se zdvihnu z této židle, přestanu řídit schůzi, přeruším jednání. Já to říkám smrtelně vážně...já prostě oznamuji, já to předem oznamuji, že budu používat tuto metodu, aby náhodou někdo nebyl překvapen.“
Hrozby fungují lépe než slušnost. Zvolením tvrdší metody k utišení spolupracovníků předsedající většinou dosáhne rychleji svého cíle, tedy klidu v síni.⁴⁸

Dost obvyklé je pro naše zákonodárce i napadání nepřítomných za jejich absenci. Většinou se tak děje při interpelacích, kdy by členové vlády měli sedět před poslanci a zodpovídat se jim ze svých činů. Nestane-li se tak, ozývají se z úst poslanců slova podobná těmto: „Vážená vládo, či spíše vážené vládní torzo, protože při pohledu do lavice mě napadá otázka, zda náhodou neprobíhá restrukturační vlády.“⁴⁹ Tady slouží jemná urážka jen jako prostředek ulevení si, či jako pokus pobavit kolegy. Útokem na nepřítomné ministry je totiž těžko možné něco získat.

Bohužel opravdu někdy dojde na zmíněné vyhrožování fyzickým násilím. Stalo se tak i ve větách, jejichž autorem byl poslanec A. G. Řekl: „V každé slušné a zavedené sněmovně se někdy přihodí, že si poslanci dají pár facek. Jestliže si ještě jednou vezmete do úst naše odbojové a popravené občany této země, pak vám pane V. těch pár facek opravdu dám.“⁵⁰

Na nebezpečí, které skrývá agresivní chování politiků, upozorňuje psychologka Ilona Gillernová: "Tito lidé, kteří vystupují v určitých rolích a v určitých pozicích, ať chtějí nebo nechtějí, vytvářejí modelové chování pro reagování v určitých situacích, a každý mladý člověk, když je s takovým vzorem chování konfrontován, se s ním musí nějak vyrovnat. Když

⁴⁸ ČMEJRKOVA, S., HOFFMANNOVA, J.: *Jazyk, média, politika*. 1. vyd. Praha. Academia, 2003, s. 45-46.

⁴⁹ ČMEJRKOVA, S., HOFFMANNOVA, J.: *Jazyk, média, politika*. 1. vyd. Praha. Academia, 2003, s. 49.

⁵⁰ ČMEJRKOVA, S., HOFFMANNOVA, J.: *Jazyk, média, politika*. 1. vyd. Praha. Academia, 2003, s. 55.

má to štěstí a je kolem něj celá řada jiných modelů, tak se s ním dá o tom mluvit, dá se mu to objasnit a vysvětlit, že takhle ne, když mám vztek a jsem doma, tak že to eventuálně takhle udělat můžu, ale když zastávám určitou roli, tak asi bych takhle úplně neměl. Pro to dítě je to určitě situace, se kterou se musí vyrovnávat, a je potřeba, aby ti dospěli k tomu ještě vždycky něco řekli."⁵¹

6.6 Ovlivňování slovními útoky

V úvodu stojí, že předmětem této práce nebude manipulace. Tento oddíl představuje výjimku. Manipulovat se totiž dá i pomocí slovních útoků. O konkrétních případech píše Bernard Goldberg, bývalý reportér americké televizní stanice CBS News. Zmiňuje, mimo jiné, reportáž o daňové reformě republikánského kandidáta Stevea Forbese před prezidentskými primárkami v roce 2000. Washingtonský zpravodaj CBS Eric Engberg se v reportáži „Zpátky do reality“ od začátku do konce Forbesově reformě vysmívá. Činí tak ve zpravodajském vstupu, kde by měl pouze informovat o obsahu. Komentovat by měli jiní. Engberg říká: „Steve Forbes nabízí svou teorii rovné daně jako hospodářský elixír, kouzelný lék na všechny naše potíže.“⁵² Poté pokračuje v napadání a v závěru označuje jeden z důvodů zavedení rovné daně za praštný.

Příčina, proč tuto a mnoho dalších reportáží lidé ze CBS pojali tak, jak ji pojali, vidí Goldberg ve snaze prosazovat jeden určitý politický směr. Nazývá ho „liberální zaujatostí“. Napsal o něm článek do Wall Street Journal a v roce 2002 celou knihu. Sklidil díky tomu řadu urážek přímo z obrazovky CBS, ale i od jiných příznivců prosazovaného liberálního směru.

Při použití devatera psychologa Vybírala tu nalezneme body pět a šest, snahu potupit a boj proti protivníkovi. Tvůrci zaujatých reportáží úmyslně dehonestovali své názorové oponenty ve snaze znehodnotit jejich mínění a prosadit to svoje.

---

⁵¹ LUSTIGOVÁ, M.: *Nadávky v české politice: jaká je naše politická kultura?* [online]. ČRo 7, vydáno 9.11. 2004, citováno 23.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.radio.cz/cz/clanek/60040>>.

⁵² GOLDBERG, B.: *Jak novináři manipulují*. 1.vyd. Praha. Ideál, 2005, str.8.

6.7 Kultura

Významné osobnosti z různých oblastí kultury měly vždy velký vliv na společnost. V časech, kdy jediné masové médium představovala kniha měli spisovatelé významný vliv na veřejné mínění. V naší době se do popředí dostali herci, zpěváci a účinkující reality show. Herec Ronald Reagan dokonce vykonával v USA funkci prezidenta, na stejné pozici působil v České republice dramatik Václav Havel. Aspirujeme na to, abychom se ubavili k smrti⁵³, máme k dispozici řadu televizních kanálů, rozhlasových stanic, multikin, novin, časopisů, internetových magazínů, blogů a televizí. Rozmanité jsou ale nejen formy prezentace, ale i obsahy. Neslušná slova účinkují v mnoha výstupech, scénkách a skečích.

Vulgarismy nemusí nutně snižovat hodnotu uměleckého díla. Dokládají to zásahy cenzorů do jednoho z textů Bohumila Hrabala. Původně zněl takto: „Kráčím podle ní a šeptám: Jarmilko, kdypak budeme mít svatbu? A ona mi odpovídá: Až pokvetou *hovna*! Rozhorluji se na oko: Ale, ale, jak to tak, to už mne nemáte ráda? A ona beze zbytku tvrdí: Ne - protože pořád lítáte, jako byste měl v *prdeli* šípy!“ Po úpravě měl dialog s Jarmilkou úplně jinou podobu, byť se změnila jen dvě slova: „Kráčím podle ní a šeptám: Jarmilko, kdypak budeme mít svatbu? A ona mi odpovídá: Až pokvete kravinec! Rozhorluji se na oko: Ale, ale, jak to tak, to už mne nemáte ráda? A ona beze zbytku tvrdí: Ne - protože pořád lítáte, jako byste měl v zadku šípy!“ V díle Bohumila Hrabala vypadá cenzurovaná alternativa poněkud zvláště a neplní účel původní věty. Charakter dívky se dvěma škrty pera zcela změnil. Ukázkový příklad „řečové situace, v níž se užití spisovného standardu jeví jako nepřírozené.“⁵⁴

6.7.1 Film

Za období největšího poklesu morálky v jazyce považují mnozí publicisté posledních třicet až pětadvacet let. Mezi viníky patří zcela jistě i filmový průmysl. Ačkoliv zvukové filmy vznikaly už od dvacátých let dvacátého století, na neslušné výrazy se dlouho vztahovalo tabu.

---

⁵³ Tuto formulaci použil poprvé Neil Postman v názvu knihy „*Ubavit se k smrti*“ (Amusing Ourselves to Death).

⁵⁴ DANEŠ, F.: *Situace celkový stav dnešní češtiny*. In: DANEŠ, F.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha. Academia, 1997, s. 16.

To padlo před jedenačtyřiceti lety. Roku 1967 poprvé zaznělo na filmovém plátně slovo „shit“, kupodivu ne ve snímku americké produkce. Toto prvenství mají Britové. „Fuck“ se objevilo o rok později v americkém „Chladnokrevně“, v roce 1969 došlo v dánském filmu Tiché dny v Clichy k hrubému označení ženských genitálií. Tehdy se scénáristé a režiséři přestali bát vulgarity a právě odtabuizovaná slova se začala vkrádat do kin stále častěji. V září 1990 měl premiéru snímek Martina Scorseseho „Goodfellas“ (Mafiáni), v němž se „fuck“ objevilo celkem dvě stě čtyřicet šestkrát, tedy průměrně každých osmadvacet vteřin. V „Jungle Fever“ Spikea Leeho ho lze napočítat téměř třistakrát.⁵⁵

V tomto kontextu působí škrty hanlivých výrazů ve starých filmech komicky. Ve slavné Casablance z roku 1942 změnili cenzoři větu „Ta dívka bude propuštěna ráno“ na „Ta dívka bude propuštěna později.“ Scénář Zazy (1939), kde žena křičí na padoucha „Prase! Prase! Prase! Prase!“, vrátil úřad s poznámkou: „Vypustit dvě prasata.“ Australský Krokodýl Dundee byl roku 1986 ve Státech uveden jako nepřístupný do patnácti let - kvůli jediné nedořečené nadávce. Laurence Olivier v britském Jindřichu V. (1944) volal „Normanští *bastardi*“, pro USA musel namluvit verzi „Normanští zlosynové“.⁵⁶ Velmi zvláštní v zemi, která zaplavila filmový svět slovem „fuck“, že?

Zajímavý výpočet provedl Timothy Jay. Zjistil, „...že zatímco v padesátých letech připadalo na jeden hollywoodský film v průměru 1,5 sprostého slova, v sedmdesátých 24 a v osmdesátých již 81.“⁵⁷

Skončila doba, kdy za nejdřsnější část slovníku překladatelů platil výraz „k čertu“, přesto se i dnes najdou zdrženlivější jedinci. Český překladatel textu k filmu Šest dní, sedm nocí (1998) si vytyčil nezvykle úzké mantinely a drsné anglické „fuck“ přepsal na „sakra“. Naproti tomu překladatel Pulp Fiction: Historky z podsvětí (1994) si servítky nebere, hned na konci prvního obrazu zní věta „Jestli se nějakěj *zku*... vocas jenom pohne, tak vás všechny voddělám do posledního *kreténa*.“ Obrovskou fantazii ukázal překladatel filmu Made (2001). „Fuck“ má v jeho podání desítky českých ekvivalentů, což dodává dílu pestrost.

---

⁵⁵ SPÁČILOVÁ, M.: *Překladatelé musí znát nadávky: Počet vulgárních slov v kinematografii roste, představy o jejich přijatelnosti se mění*. MF DNES, 07.08.2001, příloha Ekonomika. s. C/4.

⁵⁶ SPÁČILOVÁ, M.: *Překladatelé musí znát nadávky: Počet vulgárních slov v kinematografii roste, představy o jejich přijatelnosti se mění*. MF DNES, 07.08.2001, příloha Ekonomika. s. C/4.

⁵⁷ TVARUŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V.: *O hubách nevymáchaných*. Týden, 2004, č. 11, s. 36.

6.7.2 Hiphop

Širokou škálu nadávek nabízí hudba, především však styl hiphop. V drtivé většině se jedná o běžné nadávky, ne jeden rapový novátor ale vymýšlí různé neologismy. Například MC Šaman přišel s nadávkou „*hovnohlavě*“. Stalo se tak v písni „Hej ty *k...* v bílém domě“, kde chce projevit tak velikou nenávist k Georgi W. Bushovi, že k již existujícím hanlivým výrazům přidává řadu nových.

6.8 Pro slovní napadení klikněte na OK

Ze všech existujících médií se nejvíce nadává na internetu. Do televize, rozhlasu, novin a časopisů totiž přispívají jen vybraní lidé, jejichž výpověď většinou ještě projde cenzurou editora nebo šéfredaktora. Do blogů, chatů a diskusí však může přispívat každý z nás, bez ohledu na vzdělání a vyjadřovací schopnosti. To se odráží na častém výskytu hrubých slov v textech. Moderátoři mnoha diskusí se proti tomu rozhodli bojovat a předem znemožňují odeslání problematických výrazů. Uživatelé si ovšem dokáží poradit i s takovým omezením a vkládají do inkriminovaných slov hvězdičky nebo tečky. Cestou blokování sprostých slov se vydal například server Novinky.cz. Pro zlepšení kultury ještě zavedl pravidlo autorizační SMS zprávy, kterou musí čtenář odeslat, chce-li článek nějak komentovat. Tato metoda je na jednu stranu úspěšná, nicméně se zmenšil počet přispívajících. Super.cz se drží nejrozšířenějšího modelu, tedy monitoringu příspěvků v určitých časových intervalech a následného mazání nepřístojností.

Poněkud méně úzkostlivě přistupuje k problematice sportovní eFutsal.cz. Šéfredaktor Radek Klier maže pouze velmi hrubá vyjádření nevztahující se k tématu. Pokud pisatel použije jadrný výraz a přitom má co sdělit, jeho příspěvek v diskusi zůstane. V poslední době se tak často děje ve slovních přestřelkách mezi fanoušky a členy brněnských týmů Helas a Tango. Ty se na hřištích přetahují o postup do 1. ligy futsalu, bojují ale i v internetové diskusi. Zajímavé je, že pokud debatují hráči a funkcionáři, většinou se podepíší svým civilním jménem a nenadávají si, neobviňují se z uplácení. V hádkách anonymních fanoušků se ale

tyto praktiky nezřídka objevují. Ve vybrané ukázce jedné z bouřlivých debat padají pouze výrazy „jsi k smíchu“ nebo „běžte se vycpat“, někteří pisatelé ovšem zacházejí dále. Plyne to z anonymity přezdivek. Pod svým jménem, či dokonce v přímém setkání, by většina diskutujících nevystupovala tak ostře. První útočné a stylisticky neučesané příspěvky působí na další pisatele. Ti se pod dojmem předchozích vět také příliš nekrotí a pokračují ve vzájemném obviňování.

V ukázce se jedná se o komentáře k zápasu posledního celku 2. ligy východ Nasan Brno s vedoucím celkem soutěže Helas Brno. Favorizovaní hosté nakonec vyhráli i díky pokutovému kopu, o jehož oprávněnosti mnozí návštěvníci pochybují. Utkání řídil rozhodčí Slanina, kterého skupina fandů obviňuje z protežování Helasu. Proto se po zápase rozpoutala diskuse nejprve o zápasu samotném, později se ovšem zvrhla ve vzájemné napadání příznivců mužstev Helas a Tango Brno, jeho největšího konkurenta v postupových bojích. Vzájemné rozbroje odstartovaly předsezónní odchody několika hráčů Helasu právě do Tanga.

Ukázka:

Helas Brno

12. 2. 2008 (10:35)

„Je mně špatně tady z těchto blábolů!! Jen mě mrzí, že jsme zahráli nejhorší utkání za poslední dobu. Takovému soupeři jak nedáte na začátku gól, tak je to špatný a my ještě 4 dostali...chování celého Nasanu byla katastrofa a divím se, že rozhodčí udělovali pouze žluté karty. Z toho plyne ponaučení, že příště soupeře nepodcenit a na začátku mu dát 2-3 góly a je klid. U nás se ukázalo, že když nám vypadnou se sestavy 4 hráči, tak může být problém.“

fanoušek futsalu reaguje:

12. 2. 2008 (12:44)

„...když vám vypadnou 4 hráči, tak máte problémy. Myslíš si., že když postoupíte do ligy, tak budete vždycky v plné sestavě?? Nebudete tam hrát tak trochu "druhý housle"?... třeba ne a žádnému brněnskému týmu bych to nepřal, ať už tam postoupí kdokoliv... tady o těch řečech co se tady vedou si myslím že jsou zbytečný... pro brněnský futsal by bylo jen dobře kdyby v první lize byli třeba dva týmy...“

Helas Brno reaguje:

12. 2. 2008 (13:13)

„To máš pravdu, myslím, že Brno by si dva týmy v 1.lize zasloužilo. Po Brně kolují zaručené zvěsti, že Tango je už v 1.lize, že je vše ošetřeno. Pravda je, že náš kádr momentálně na ligu nemá, ale na druhou stranu, kdo čekal, že po odchodu 8 hráčů bude Helas tam, kde je?“

Jiří Štěrba - FC Tango Brno reaguje:

12. 2. 2008 (13:53)

„...běžte se s těma zaručenejma zvěstma všichni vycpat. Když to Helas zvládne, tak postoupí a my se o to pokusíme za rok, svět se nezboří a na této diskuzi bude konečně klid. Helas do LIGY !!!“

Brno severovýchod reaguje:

12. 2. 2008 (16:15)

„To: Helas Brno: ...mlžíte a ta diskuze a zaručené zprávy mají jediný smysl tahat na net věci, které zajímají pouze Helas. Pokud se vrátím k utkání, tak mohu potvrdit názor několika nezávislých lidí, kteří utkání opravdu sledovali, a to že pan Slanina (rozhodčí) potvrdil to co se zatím jen šušovalo a to, že je mu Helas velmi blízko. Kdyby si někdo dal práci možná by se pozastavil i nad počtem zápasů, které Helasu pískal. Taková zajímavost. Brněnská derby vesměs Helasu pískají rozhodčí z okolí, což se zdá poněkud zvláštní v případech dalších derby, které ostatním brněnským klubům pískají rozhodčí z daleka. Nevím, kdo nasazuje rozhodčí, tak dalece nejsem informován, ale vsadím, že domácí zápas, pokud půjde v posledním kole o postup, bude pískat Slanina a druhého mu jistě vyberou.“

deko reaguje:

12. 2. 2008 (20:42)

„...Zajímavý, že před i po zápase se všichni bavili normálně a nikdo nic neřešil jako tady.“

Miki reaguje:

12. 2. 2008 (21:42)

„Každý má svůj oblíbený manšaft a Helas tvůj očividně není. Každý kdo prohraje takovejhle zápas by tady psal takový nesmysly jak píšeš ty. To o nasazování rozhodčích je tvá nesmyslná spekulace. Že jsi tady nepsal takový bláboly když prohráli s Agromeli nebo když vyhráli s Tangem.

Jsi k smíchu“

Brno severovýchod reaguje:

12. 2. 2008 (23:29)

„tu Miki: K smíchu jste Vy Hleasáci, kteří tady baví celou republiku svými nesmyslnými diskuzemi. Máte bobky z Tanga, Agromeli, Třince a já nevím z koho ještě a tak rozjždíte kampaň proti všem ostatním brněnským mužstvům, kterým je docela jedno jestli postoupíte Vy nebo někdo jiný...“

Helas Brno reaguje:

13. 2. 2008 (11:21)

„Pan Slanina nám pískal už druhý zápas!!Jsi velice dobře informován.....Sázky na Helas si odpusť, to se můžete sázet u Vás v TANGU!Jsi hodně čitelný a hodně závidíš,myslím,že vám ty vaše peníze nebudou k ničemu.Helas jste vyplnili, ale pořád to nestačí, že??Jinak každé brněnské derby se kopala proti Helasu penalta a ta v zápase s Agromeli nebyla a rozhodla za stavu 2:2 zápas. S váma taky penalta na nás,nevím co brečíš...“⁵⁸

Zajímavé je, jak se slovník, argumentace a úroveň slušnosti promění, pokud debatují identifikovatelní lidé. Diskuze v následující ukázce se týká údajných neslušných gest reprezentanta Davida Friče (zde Frigo). Ten se zde hájí. Napadají ho anonymové různé jazykové úrovně, na ty Frič většinou nereaguje a věnuje se hlavně výměně názorů s autory, jejichž přezdívky jsou známé – s předsedou olomoucké krajské futsalové komise Jiřím Gnidou, funkcionářem Milanem Víchem, šéfredaktorem eFutsal.cz Radkem Klierem a hráči Andreasem Mrijou z Liberce a Pavlem Šubou z Mělníka. Používá při tom i humor, když J. Gnida omylem v jeho příjmení zaměnil y za i a napsal nesprávně Fryč, reprezentant reaguje úmyslným zkomolením jména Gnida na Hnida. Jinak zúčastnění debatují korektně, nechybí ani omluva dosažená slušností a věcností argumentů R. Kliera. Omluva pak působí na původně rozzlobeného J. Gnida a diskuze se obrací do přátelsky vedeného rozhovoru.

Frigo

4. 3. 2008 (00:02)

---

⁵⁸ eFutsal.cz, Diskuzní fórum. Vydáno 13.2. 2008, citováno 23.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.efutsal.cz/index.php?page=diskuze>>.

„to pan Hnida: jsou to emoce, když si někdy zahrajete nějaký sport, možná to poznáte, kvůli tomu se to hraje... poradit lepší, než být mrtvý celý zápas...“

Radek Klier

4.3.2008 (9:39)

„to Frigo + Gnida: Můžete mi vysvětlit, proč se tady hádáte (to platí spíše pro mladšího z téhle dvojice), když oba děláte na své parketě dobrou práci a máte společný cíl - futsal někam posunout?“

Frigo

4. 3. 2008 (10:07)

„to Radek: už se k tomu nebudu vyjadřovat, omlouvám se..“

J.Gnida

4. 3. 2008 (10:13)

„Radku: Jako člen realizačního týmu by jsi se mohl zasadit o větší osvětu našich hráčů co se týká reprezentace jak ČR tak futsalu, která nekončí závěrečným hvizdem rozhodčího...“

Radek Klier reaguje:

4. 3. 2008 (10:18)

„Zdravím tě Jiří a neboj, na osvětu dbáme i v tomhle směru, jenže emoce jsou emoce a tým krotkých beránek ještě nikdy nic nevyhrál. :-)...“

J.Gnida reaguje:

4. 3. 2008 (10:54)

„Radku: Já to chápu, vadilo mi jen že to bylo po odpískání a bylo to nepřiměřené. Naše mentalita je snad jiná.

Poradit reprezentantovi, že by se neměl zapojovat do diskusí s anonymy na veřejnosti nejnavštěvovanějším futsalovém serveru, by jsi mu již mohl. Od tebe to zjevně přijme lépe. Ahoj, spěchám brzdit futsal . Smích??nic ve zlém Frigo“

Andreas

4. 3. 2008 (17:01)

„Když se celá tato diskuse točí okolo Friče a ne o tom, jak zvládli ten zápas, tak jsem k tomu chtěl taky něco říct. Vím, že to je dobrý hráč, ale svůj názor, že se neumí chovat nezměním. To není poprvé, že má na hřišti arogantní chování, vzpomeňte, jak hráli repre s Rumunskem. Chtěl bych mu jen vzkázat, ať nezapomene, že reprezentuje ČR a měl by být vzorem, bohužel tomu tak není.

to Radek Klier: Vůbec nevím, proč se ho tak zastáváš, možná by bylo na místě ho trochu usměrnit. Aby mu nevyrost ten hřebínek na hlavě ještě víc.“

Radek Klier reaguje:

5. 3. 2008 (11:02)

„Andreasi, uvědomuješ si, že z tvých úst to zní divně? Nejhorší, co jsem za poslední dobu na futsalu viděl, bylo tvé poločasové vystoupení v utkání Mělník - Andy...

Já se Davida nebudu zastávat, až něco opravdu provede, to se neboj... On je chytrej kluk, ví kde je hranice. Jenom mu zkusím domluvit, ať tady se na diskusi krotí...“

Milan Vich

4. 3. 2008 (14:43)

„Asi mne těžko někdo může podezírat z velkého přátelství s Davidem Fričem, v minulosti jsme už také spolu řešili několik roztržek, ale dnes se ho musím zastat...“

PAVEL ŠUBA –OLYMPIK

5. 3. 2008 (11:05)

„To Frigo : Je dobře, že je v mužstvu někdo jako Ty. Kdo se nebojí postavit soupeři, zařvat na něj anebo si pomoci lokty nebo skluzem. V mužstvu musí být tvrdák!!! Tím své spoluhráče vyburcuješ. I když je to za cenu nepopularity u soupeře. Ale koho to zajímá, ne? AŤ SE DAŘÍ.“⁵⁹

Uvedené výseky zastupují řadu jim podobných, nejsou na stránkách eFutsalu ojedinělé. Vybrány byly proto, že nejlépe vystihují problém. Vedou k jasnému závěru. Ztráta identity napomáhá ztrátě zábran. Pokud se člověk nevystupuje pod svým jménem, nebojí se o jeho pošpinění, takže pak vyťuká na klávesnici slova, která by jinak nepoužil. Zajímavá je i rozdílnost v gramatice obou pasáží. Zatímco u anonymů bylo nutné pro srozumitelnost

---

⁵⁹ eFutsal.cz, Diskuzní fórum. Vydáno 5.3. 2008, citováno 23.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.efutsal.cz/index.php?page=diskuze>>.

nezasvěceným opravit hrubé chyby a špatnou, či dokonce zcela chybějící interpunkci, debata okolo Davida Friče se odehrála na mnohem vyšší úrovni. Aktéři si pravděpodobně před odesláním své věty ještě překontrolovali, neboť mluvnická stránka je ve většině případů v pořádku. Proto můžeme vidět, že ve druhé ukázce se nakonec většina zúčastněných shoduje na tom, že gesta D. Friče vůči soupeři byla pochopitelná a plynula ze zápalu do hry. Padla omluva a přátelské vztahy zůstaly zachovány. V diskusi kolem Brna o žádných vztazích nelze uvažovat, jelikož totožnost pisatelů není známa. A o shodě také není možné hovořit, oba tábory si hájí svou pravdu nepodloženými obviněními. Diskuse by měla vést k nějakému konsenzu, který bere v úvahu připomínky jednotlivých stran. V tomto směru dopadla Fričova skupina mnohem lépe než brněnská.⁶⁰

6.9 *Není nadávka jako nadávka*

Abychom si správně vyložili význam konkrétního urážlivého pojmenování, nesmíme přemýšlet jen o obsahu, nemenší význam má prostředí, tón (nejde-li o nadávku písemnou) a hlavně osoba původce urážlivé promluvy.

„Popud k nadávání může být různý. Ne vždy však druhého zraňuje. Někdy může mít i povzbudivý účinek. Například tzv. kakofemismus, tj. užívání obhroublých výrazů v lichotivém smyslu. Záleží vždy na tom, kdo, kdy, komu, proč a za jakých okolností nadává. Někdo nás urazí nepatrným slovním zabarvením či dokonce pohledem, posuňkem nebo nepozorností, zatímco jiný nás neurazí ani silným vulgarismem.“⁶¹

Nemístné, ale bohužel velmi časté, je, když se jazyk dítěte hemží sprostými slovy. Mluví o tom i Libuše Lišková, učitelka s dlouholetou praxí: „To, jak děti mluví, velmi záleží na tom, co slyší doma. Měla jsem prvňáčky, kteří mluvili jako dlaždiči, používali nejhrubší výrazy, ale úplně bezelstně. Nedávno za mnou přišel asi šestiletý klouček a říkal mi: „Paní učitelko, já jsem to spláchl, ale to hovno na mne furt kouká.“ Když pak přijdou rodiče na třídní schůzky, je hned jasné, proč některé dítě mluví sprostě a jiné ne.“⁶²

---

⁶⁰ Rozbory textů vychází z:

a) JÍLEK, V.: *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. 1.vyd. Olomouc. UP, 2004.

b) SCHULZ, W.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 1.vyd. Praha. Karolinum, 1998.

⁶¹ MARYNČÁK, R.: *Stručné dějiny nadávek a sprostých slov*. 2.vyd. Praha. KMa, 2007, s. 11.

⁶² TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V.: *O hubách nevymáchaných*. Týden, 2004, č. 11, s. 36.

6.10 Mluví za nás i mlčení

Svémi slovy, ať už napsanými nebo vyřčenými, můžeme druhé rozladit. O tom není pochyb. Lze však někomu ublížit i tím, co nevyšlovíme? Pokud se kupříkladu nacházíme ve společnosti, kde každý o určité osobě prohlásí něco dobrého a my při tom mlčíme, dáváme tím vlastně najevo negativní postoj. I když tak učiníme bez přímého záměru, ostatní si mohou myslet, že o diskutovaném nemáme nejlepší mínění.

Tento názor zastává v knize „Jak udělat něco slovy“ americký filozof J. L. Austin, stejně tak ho nalezneme u Richarda Marynčáka. Ten aplikuje princip nevyřčeného přímo do nadávek. Význam bychom podle něj měli přikládat tomu, zda nebyl v nadávce skrytý jinotaj. Proč to bylo řečeno tak a ne jinak.“⁶³ Za důležitou označuje i velmi dobrou znalost okolí, původců nebo adresátů nadávky a především sama sebe. Pokud my dobře nevíme, co jsme chtěli činem dosáhnout, nemohou si to správně vyložit ani ostatní.

---

⁶³ MARYNČÁK, R.: *Stručné dějiny nadávek a sprostých slov*. 2.vyd. Praha. KMa, 2007, s. 13.

7. Budoucnost

„Sprostá slova existovala odjakživa, ale dříve byla typická jen pro mluvu určitých sociálních skupin. Společnost za poslední léta velmi zhrubla. Zejména ta česká, Moravané zůstávají slušnější,“⁶⁴ říká jazykovědec Oldřich Uličný. Co s tím? Rada pro rozhlasové a televizní vysílání bojuje udělováním tučných pokut. Komentátor MF Dnes Karel Steigerwald to považuje za pokrytectví a nevidí v omezování výskytu vulgarismů na televizní obrazovce smysl. Podle něj rada naopak svým počínáním děti na existenci takových slov jen upozorní, měla by spíše hledat jiná řešení. Doba je zkrátka taková, že hrubá slova dnes znají i ti nejmenší, tomu se nelze ubránit. Navíc zákazem vysílání vulgarismů označíme zbytek vysílání za nezávadný, což při kvalitě současné televizní tvorby vidí Steigerwald jako problematické.⁶⁵

7.1 Ekolingvistika

Po očištění jazyka volají takzvaní ekolingvisté. Jazyk vidí jako živý organismus. Vždyť lidská řeč se také obohacuje, chudne, různé jazyky vznikají a zanikají, zkrátka se vyvíjí stejně jako živočichové. Proto mají někteří lingvisté pocit, že by bylo záhodno aplikovat na řeč pravidla ekologie. Objevily se i hlasy volající po zřízení organizace „Greenspeech“, lingvistické obdoby ekologické „Greenpeace“. Jako v každém jiném myšlenkovém směru se i v ekolingvistice objevuje umírněný a radikální proud. Zastánci prvního nechtějí jazykům bránit v přirozeném vývoji. Podle nich je důležité uvědomit si koexistenci různých jazyků vedle sebe a též různých skupin uvnitř jednotlivých jazyků, přičemž žádná skupina by neměla být stavěna výše než kterákoli jiná. Všechny jazyky spolu musí vést dialog a pomalu přirozeně plynout.

Dwight Bolinger, zastánce radikálního směru, považuje vývoj jazyka za neustálý boj. Musí být stanovena pravidla, která ho poté neustále usměřují do jediné správné cesty čisté řeči. Ne náhodou zdobí obálku Bolingerovy knihy „Language – The loaded weapon“ dvojice

---

⁶⁴ TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V.: *O hubách nevymáchaných*. Týden, 2004, č. 11, s. 36.

⁶⁵ STEIGERWALD, K.: *Děti sprostá slova znají*. MF DNES, 5.10. 2002, str. 6.

pistolí. Znázorňují onen boj.⁶⁶ Bolinger zde ukazuje, jakými prostředky bojuje angličtina a nutno podotknout, že podobnými těm, které se objevily v politické části.

Zda budou jazyky přirozeně plynout, nebo se o jejich čistotu postarají tvrdými zásahy oficiální instituce, to v současnosti nelze přesně odhadnout. Záleží především na konkrétním místě a samotných uživatelích.

7.2 Nadávky budoucnosti

Sprostá slova se vyvíjejí. Při čem se naši dědečkové červenali, to nám nepřipadá nijak zvlášť hrubé. Co až dědečky budeme nynější generace dvacetiletých? Do jaké oblasti se může nadávání posunout? Katie Leweová z univerzity ve skotském Glasgow předpokládá, že do sfér momentálně nepřístupných. Za nízké nyní považujeme rasistické, xenofobní a sexistické výpady. Nejtěžší urážka by proto za sto let mohla znít: „Ty xenofobní pedofile,“ míní s trochou nadsázky Lubomír Heger.⁶⁷ Ale kdo ví, podobné odhady se málokdy přiblíží skutečnému stavu. Vždyť v roce 1973 Olga Pevaninová předpověděla, že „socialismus v Jugoslávii odstraní všechny konflikty ve společnosti, takže ke klení již nebude důvod.“⁶⁸ Srbové na sebe přesto i po pětatřiceti letech křičí: „Jebem ti sestru!“

---

⁶⁶ ZIMA, P.: *Ekolingvistika. Jazyk jako organizmy žijící prostřednictvím svých uživatelů*. Vesmír, vydáno 1/2002, citováno 3.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.vesmir.cz/clanek.php3?CID=2218>>.

⁶⁷ HEGER, L.: *Zaklej, já ti řeknu, odkud jsi*. MF DNES, 28. srpna 2004, příloha Víkend, s. E5.

⁶⁸ HEGER, L.: *Zaklej, já ti řeknu, odkud jsi*. MF DNES, 28. srpna 2004, příloha Víkend, s. E5.

8. Závěr

Nadáváme, urážíme, pomlouváme, napadáme. To je fakt. K lidem takové chování neodmyslitelně patří, představuje jednu z věcí, kterými se myšlení druhu homo sapiens odlišuje od ostatních živočichů. Proč to ale děláme? Často tím přece vyvoláme spor. Univerzální odpověď na položenou otázku neexistuje. Můžeme nadávat, abychom z toho později cosi vytěžili, lze nadávat i jen tak bez důvodu, zkrátka proto, že se nám chce. Klejeme, když se nám něco nepodaří, ovšem také v situacích, kdy víme, že to pobaví okolí. Lze se tak od ostatních odlišovat, hrát roli vydědence, jemuž se přičí uniformní chování, naopak se můžeme i okolí přibližovat tím, že podlehneme klejícímu kolektivu a zařadíme vulgarismy mezi naše vyjadřovací prostředky.

Urážející osoba svůj útok někdy nemyslí vážně, napadá pouze v žertu. Účinek vtipu závisí na tom, zda postižená osoba zachytí signály naznačující, že se jedná o nadsázku. Svou roli v takovém případě hraje vztah obou zúčastněných a kulturní zázemí. Za nejdůležitější většinou považujeme tón, kterým urážející svá slova vyřkl. V psaném textu se úloha tónu neztrácí, kurzíva má rozhodně jinou výpovědní hodnotu než nadávka zaznamenaná velkými písmeny s vykřičníkem na konci.

Chceme-li odhalit účel určité nadávky, musíme se zamyslet nad tím, kdo, komu, jakým kanálem a za jakých podmínek ji použil, zda směřovala přímo k tomu, kdo ji nakonec obdržel. Občas totiž dochází k omylům a hanebná slova zasáhnou osobu, které nepatřila. Mohou zasáhnout i správnou osobu, ovšem bez úmyslu nadávajícího sdělit je přímo svému terči. Tento jev se poslední dobou objevuje stále častěji a odpovědnost za něj nesou nové informační technologie, lépe řečeno nepozorní nebo technicky nedostatečně vzdělaní lidé, kteří v osudové vteřině provedou špatný úkon. Maily a SMS zprávy odeslané jinému adresátovi se množí. Dokonce i vrcholným politikům se stávají tyto chyby. Právě oni by se omylů měli vyvarovat. Slovní útoky čelních představitelů státu páchají dvojnásobnou škodu. Jednak snižují důstojnost napadené osoby před očima široké veřejnosti, mimo to dávají nebezpečnou zbraň do rukou ostatních lidí. Ti si mohou pomyslet: „Když takhle jednájí elity, pak je to v pořádku a my bychom se měli chovat stejně. Přiblížíme-li se jim, máme větší šanci se jimi jednou stát.“

Veřejní činitelé zmíněné nebezpečí evidentně neberou v potaz. Čistota z jejich projevu stále mizí, jazyk hrubne, přátelský duch a snaha něco konstruktivně vyřešit se z projevů pomalu vytrácí, do popředí se dere agrese. Jako kdyby političtí představitelé chtěli oslavit

uvolnění poměrů. V minulých dobách by jim hrozila ztráta titulu nebo funkce. Velmi těžké urážky znamenaly pro některé odsouzené ve středověku smrt. Dnes představuje nebezpečí pouhého snížení důstojnosti u jedné skupiny voličů. Druhá skupina, jejíž počet se neustále zvyšuje, už takové projevy nevnímá záporně. S verbálním i fyzickým násilím se potkává každý den, přestává ho tedy vnímat jako nešvar a odpouští ho i elitám. Společnost zhrubla, proč by tedy na zhrubnutí neměli mít nárok i politici?

U zrodu všeobecné vulgarizace ale nestáli hrubí poslanci, senátoři a prezidenti. Ti jsou jen jejím průvodním jevem. Rozhodující úlohu sehrála média. O výrazném zhrubnutí lidského vyjadřování mluví analytici v posledních třiceti až čtyřiceti letech, v období nápadně připomínajícím rozvoj masových sdělovacích prostředků. Zní to logicky. Lidé mají rádi pohodlí a komunikovat s každým tváří v tvář a číst noviny je časově náročné. Stále více času proto trávíme u televizí s dvěma sty kanály z celého světa a u počítačů, z nichž během dvou vteřin odešleme zprávu z Olomouce na Cookovy ostrovy. Média dokáží svého ohromného vlivu využít. Musí. Původní záměr vzniku médií se vytratil, už nejde o informování veřejnosti, hlavní cíl je se prodat. Konkurence na trhu se zvětšuje, uspět mezi velkým počtem soupeřů mohou jen důrazní, agresivní. Důrazným a agresivním se tak stává i jejich slovník. Zaplavují nás slovními inzultacemi, čímž jim ubírají na hrubosti. Stálým opakováním ztrácejí nadávky a urážky svou ostrost. Příslušníci mladší generace se při vyslovení dříve tabuizovaných výrazů nečervenají jako jejich prarodiče. Drsné nadávky už používají školáci v první třídě, mnozí z nich si ani neuvědomují, že činí něco špatného. Na svědomí to mají právě média. Zpohodlnění společnosti se projevuje hlavně na mladých lidech. Dnešní děti tráví na kreslech u televizí a počítačů několikanásobně více času než jejich rodiče, vnímají média daleko intenzivněji, nechávají se jimi ovlivňovat. Sdělovací prostředky je zasahují od raného věku skoro na každém kroku. Za takového stavu je těžké odolat tomu, co média svým konzumentům předkládají. Vysílají často filmy plné fyzického i verbálního násilí a estrády, v nichž se objevuje vulgární humor, děti pak ztrácí ostych k takovému chování. Přebírají jazyk a návyky brutálních akčních hrdinů a nic nenasvědčuje tomu, že by se v nejbližším období měl trend změnit. Pokud se skutečně nezmění, co se stane, až odejdou ti, kteří ještě vnímají vulgarismy jako negativní jazykový jev? Skončí vyhnanství sprostých slov mimo vrstvu spisovného jazyka a zařadí se do sféry nepříznakových výrazů? Možné to je. V tuto chvíli nelze přesný vývoj odhadnout. Předpovědi našich předků se liší od současného stavu jazykové kultury. Nikdo nepředpovídal, jak mohutný rozvoj vědy ovlivní jazyk. Ani my nevíme, co se v budoucnu stane, zda nás nečeká další technická revoluce.

O jedné věci však rozhodujeme nyní. Kam další generace nasměrujeme. Máme na výběr dvě cesty. Záleží na tom, jakou hodnotu zvolíme jako prioritní. Buďto si vybereme svobodu slova, nebo čistotu jazyka. První volba podporuje demokracii, svoboda slova představuje základní kámen moderních politických systémů. Pokud by došlo k omezení volnosti vyjadřování, vznikl by nebezpečný precedens. Zástupci státního aparátu by potom mohly omezovat i další oblasti projevu člověka i jeho života vůbec. Jak ukázaly dějiny, ne vždy se na vedoucí pozice dostanou lidé, kterým jde o všeobecné blaho. Dávat jim do rukou zbraň v podobě omezení vyjadřování tedy není příliš prozíravé. Na druhé straně jazyk potřebuje nějakou změnu. Děti jsou v důsledku demokratizace společnosti drzejší a sprostší. Pokud se rozhodneme proti tomu bojovat, je nejvyšší čas učinit potřebné kroky. Které z možných řešení zvítězí, zatím nevíme. Převahu zastánců nemá ani jedno. Spousta rodičů volá po zpřísnění režimu vyjadřování sdělovacích prostředků. To přichází v podobě stále častějších finančních postihů za nevhodná slova ve vysíláních, ať už v televizním, či v rozhlasovém. Proti tomu se, mimo postižených, nikdo nebouří. Jakmile však na půdě zákonodárných institucí zazní myšlenka jakéhokoli dalšího omezení projevu, okamžitě se ozvou hlasy bránící současný stav věcí, byť za cenu přítomnosti hrubých výrazů. Zda je to tak správně, rozhodnou lidé. Přes veškerou moc soudů a zákonodárců a kodifikační pravomoci jazykových ústavů to budou uživatelé jazyka, kdo určí jeho vývoj. Tak to vždy probíhalo. Přes veškerou snahu habsburské panovnické dynastie poněmčít český národ nepřestali urození pánové, řemeslníci, měšťané, sedláci ani služky mluvit česky. Stejně tak v opačném případě se nezdařily pokusy o násilné počestění v období národního obrození, bohudík tedy dnes ke smrkání nepotřebujeme čistonosoplenu.

Na úplný závěr ještě stručné a jasné shrnutí zjištěných skutečností. Byli jsme hrubí, jsme hrubí a v nejbližší době určitě budeme hrubí nadále. Patří to k lidské přirozenosti. Určité části mozku obsahují informace o tom, kdy a jak bychom měli vypustit z úst agresivní výpad. Na nás samotných záleží, jestli si příkaz mozku spojíme s možnými následky a uposlechneme ho. Každé vyřčené nebo napsané slovo totiž může mít kladné i záporné dopady na následující chvíle života, to si musíme uvědomit. Cíle urážek, kleteb, nadávek a slovního ponižování jsou různé. Navzájem se odlišují i formy, i když u těch pomalu dochází k unifikaci. Expanze angličtiny do všech koutů světa napomáhá nejen zjednodušení dorozumění mezi příslušníky jiných národů. Anglický jazyk se stal také jazykem všech sprostáků. Obyvatelé celé zeměkoule ví, co znamená „shit“, „fuck“ nebo „bitch“, a hojně těmito slovy nahrazují vulgarismy své mateřštiny. Politici si sprostě nadávají a odehrává se boj o záchranu svobody

slova. Zda to bude boj vítězný a zda má vůbec smysl, to v současné době opravdu nikdo netuší.

9. Anotace

Autor: Jan Švestka

Název práce: Jazyk jako zbraň. Od kletby k nadávce. Slovní útoky a verbální ponižování.

Gentlemanské urážky. Politická korektnost a odzbrojování jazyka.

Škola: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky

Vedoucí práce: ThLic. Vladimír Šiler, Dr.

Počet znaků: 75 410

Počet stran: 48

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 29

Klíčová slova: jazyk, urážka, nadávka, verbální ponižení, slovní útok, sprosté slovo, politická korektnost, jazyková kultura, vulgarismus

Práce se zabývá problémem čistoty jazyka, nadáváním, urážením a jinými formami slovních útoků. Obsahuje příklady nadávek a kleteb z různých oblastí veřejného života, zajímá se o minulost, přítomnost a budoucnost slovních útoků. Na příkladech se zestručněnou metodou obsahové analýzy pokouší ukázat, jaké cíle útočník sledoval a jakých nakonec dosáhl. V otázce důvodů používání vulgarismů se opírá o názory psychologů, lingvistů a o fakta plynoucí z historického vývoje slovních ataků. Cílem je zjistit, proč a jak člověk nadává a kleje, ale i objevit, zda se slovní projevy dnešních lidí v porovnání s uplynulými lety zhoršily, nebo zlepšily.

10. Summary

Author: Jan Švestka

Title: Language used as a weapon.

Work leader: ThLic. Vladimír Šiler, Dr.

Key words: language, invective, violence, oath, swear-word, profanity, oral abasement, expletive, communication decency, language culture.

The theme of this work are the acts of name-calling, verbal offence, generally the language decency. It includes the real life examples of profanity and bad names not just from the sphere of „normal life“ it is about language decency of politicians and personalities of culture life too. Readers can find here something about history and future of this problem. The Method of content analysis helps to show how „the verbal attacker“ reaches the objectives. Some opinions of psychologists and language scientists are included in the text to solve what are the reasons of the „language dirt“. The main task is to find out why and how people swear and if the contemporary situation is Better or worse than in the past.

11. Seznam literatury

Knižní publikace:

AUSTIN, J.L. *Jak udělat něco slovy*. 1. vyd. Praha. Filosofia, 2000.

BARTOŠEK, J.: *Jazyk současné české politiky*. 1. vyd. Olomouc. UP, 1993.

BOLINGER, D.: *Language – the Loaded Weapon: The Use and Abuse of language Today*. Londýn. Longman, 1980.

ČMEJRKOVÁ, S., HOFFMANNOVÁ, J.: *Jazyk, média, politika*. 1. vyd. Praha. Academia, 2003.

DANEŠ, F.: *Situace celkový stav dnešní češtiny*. In: DANEŠ, F.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha. Academia, 1997, s. 12-24.

GOLDBERG, B.: *Jak novináři manipulují*. 1.vyd. Praha. Ideál, 2005.

JÍLEK, V.: *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. 1.vyd. Olomouc. UP, 2004.

MALÝ, K.: *Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století*. 1.vyd. Praha. UK, 1979.

MARYNČÁK, R.: *Stručné dějiny nadávek a sprostých slov*. 2.vyd. Praha. KMa, 2007.

ROZEHNAL, A.: *Mediální právo*. 2.vyd. Plzeň. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007.

SCHULZ, W.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 1.vyd. Praha. Karolinum, 1998.

Kolektiv ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3.vyd. Praha. Academia, 2005.

VOJÁČEK, L.: *Urážky, pomluvy, nactiutrhání. Ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha. Eurolex Bohemia, 2007.

Novinové a časopisové články:

HEGER, L.: *Zaklej, já ti řeknu, odkud jsi*. MF DNES, 28. srpna 2004, příloha Víkend, s. E5.

SPÁČILOVÁ, M.: *Překladaťelé musí znát nadávky: Počet vulgárních slov v kinematografii roste, představy o jejich přijatelnosti se mění*. MF DNES, 07.08.2001, příloha Ekonomika. s. C/4.

STEIGERWALD, K.: *Děti sprostá slova znají*. MF DNES, 5.10. 2002, str. 6.

TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V.: *O hubách nevymáchaných*. Týden, 2004, č. 11, s. 36-41.

Internetové zdroje:

eFutsal.cz, Diskuzní fórum [online], citováno 23.3. 2008. Dostupné z:

<<http://www.efutsal.cz/index.php?page=diskuze>>.EFF Legal Case Archive [online],

Electronic Frontier Foundation [online], citováno 30.3.2008. Dostupné z:

<http://w2.eff.org/legal/cases/FCC_v_Pacifica/fcc_v_pacifica.decision/>.

Insultmonger [online], Insultmonger.com, citováno 15.3. 2008. Dostupné z:

<<http://www.insultmonger.com/swearing/index.htm>>.

KALENSKÁ, R.: *Buzková: taky by mě bavilo demonstrovat* [online].. Lidové noviny, převzal

Institute for social and economic analyses, vydáno 3.4. 2004, citováno 20.2. 2008. Dostupné

z: <[<http://isea-cz.dnh.cz/Aktuality/Posledn%C3%AD%C4%8DI%C3%A1nkyakoment%C3%A1%C5%99e/tabid/64/articleType/ArticleView/articleId/309/Buzkov-Taky-by-m-bavilo-demonstrovat.aspx>>.](http://isea-</p></div><div data-bbox=)

KOMÁREK, M.: *I am a fucking steamroller* [online]. Reflex, vydáno 11.3. 2008, citováno

11.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.reflex.cz/Clanek31350.html>>.

LUSTIGOVÁ, M.: *Nadávky v české politice: jaká je naše politická kultura?* [online]. ČRo 7,

vydáno 9.11. 2004, citováno 23.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.radio.cz/cz/clanek/60040>>.

NEJEDLÝ, J.: *Nadáváme s atlasem* [online]. Lidové noviny, vydáno 19.5. 2007, citováno

11.3. 2008. Dostupné z: <[\[/ln_noviny.asp?c=A070519_000113_ln_noviny_sko&klic=219403&mes=070519_0\]\(http://ln_noviny.asp?c=A070519_000113_ln_noviny_sko&klic=219403&mes=070519_0\)>.](http://www.lidovky.cz/nadavame-s-atlasem-035-</p></div><div data-bbox=)

NOORANI, A.G.: *The invectives of Junius* [online]. Hinduonnet, vydáno 12.2. 2005,

citováno 12.8. 2007. Dostupné z:

<<http://www.hinduonnet.com/fline/fl2204/stories/20050225000608000.htm>>.

YouTube [online], zaznamenáno 15.3. 2008. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/>>.

ZIMA, P.: *Ekolingvistika. Jazyk jako organizmy žijící prostřednictvím svých uživatelů*

[online]. Vesmír, vydáno 1/2002, citováno 3.3. 2008. Dostupné z:

<<http://www.vesmir.cz/clanek.php3?CID=2218>>.

Televizní reportáže:

LUKÁŠ, I.: Chování žáků se zhoršuje, Události, Česká televize, 9.3. 2008.

ŠVIHELOVÁ, V., NOVÁKOVÁ, N.: 168 hodin (3. reportáž), Česká televize, 9.3. 2008.

Čestně prohlašuji, že tato práce byla vypracována samostatně. Veškerá použitá literaturu a další zdroje jsou řádně označeny.

OBSAH:

1. Úvod.....	3
2. Terminologické vymezení	6
3. Historie.....	7
3.1 Dějiny sprost'áren v Čechách	8
4. Proč vlastně nadáváme?.....	10
5. Právní aspekt věci.....	12
5.1 Právo a urážky v Čechách, na Moravě a na Slovensku	12
5.2 Regulace užívání vulgárních slov v USA	16
6. Jak se nadává a uráží	17
6.1 Za všechno může sex.....	17
6.2 Národnostní třenice.....	18
6.3 Náboženství	20
6.4 Jak uráží gentleman	21
6.5 Jazyk jako zbraň politika	23
6.6 Ovlivňování slovními útoky	26
6.7 Kultura	27
6.7.1 Film.....	27
6.7.2 Hiphop	29
6.8 Pro slovní napadení klikněte na OK.....	29
6.9 Není nadávka jako nadávka.....	35
6.10 Mluví za nás i mlčení.....	36
7. Budoucnost	37
7.1 Ekolingvistika.....	37
7.2 Nadávky budoucnosti	38
8. Závěr	39
9. Anotace	43
10. Summary	44
11. Seznam literatury	45